

Majken Jul Sørensen

Pacifisme Avui:

Un Diàleg sobre Alternatives
a la Guerra a Ucraïna

Majken Jul Sørensen

Pacifisme Avui:

**Un Diàleg sobre Alternatives
a la Guerra a Ucraïna**

Majken Jul Sørensen

Pacifisme Avui: Un Diàleg sobre Alternatives a la Guerra a Ucraïna

ISBN 978-91-89926-16-5 (electronic)

ISBN 978-91-89926-17-2 (print)

First published 2024 by

Irene Publishing

Sparsnäs 1010

66891 Ed

Sweden

Aquesta obra té la llicència CC BY-SA 4.0

Les il·lustracions són de domini públic o sota llicència CC.

irene.publishing@gmail.com

www.irenepublishing.com

Layout : J. Johansen

Traducció al català: Martí Olivella

**A totes les persones valentes que es neguen a participar a la guerra,
a Ucraïna, a Rússia i a tot arreu.**

**“La guerra és un crim contra la humanitat. Per tant, estic decidit a no
donar suport a cap tipus de guerra i a lluitar per l'eliminació de totes
les causes de la guerra”**

- Declaració pacifista de la War Resisters' International (Internacional de
Resistents a la Guerra)

Contingut

- **Pròleg**
- **Introducció**
- **La lògica de la lluita sense armes**
- **La lluita sense armes com un experiment arriscat**
- **Pacifisme, militarisme i exportació d'armes**
- **El panorama més ampli: OTAN**
- **Com enderrocar Putin**
- **Preparant-se per a la lluita sense armes**
- **Lectura addicional: una bibliografia breu i comentada**
- **Notes**
- **Bibliografia**

Pròleg

A la meua vida acadèmica, com a científica social, he investigat i escrit sobre la resistència noviolenta i les dinàmiques d'un conflicte. Tot i això, també soc pacifista i em nego a participar o a preparar-me per a qualsevol tipus de guerra. Vaig començar a escriure aquest diàleg un any després de la invasió russa a gran escala d'Ucraïna el 2022 com un debat amb mi mateixa sobre si realment podia continuar sent pacifista. Quan la resposta es va convertir en un profund sí, vaig decidir dramatitzar i publicar el diàleg per respondre algunes de les preguntes que són habituals a les converses sobre pacifisme i alternatives a la guerra. *L'Escèptic*: que fa les preguntes d'aquest assaig no és una persona real, sinó un "substitut" que representa tots els qui han qüestionat la meua posició com a pacifista, ja sigui en persona o per escrit.

Totes les opinions expressades aquí són meves. No pretenc representar tots els pacifistes i, no tots els acadèmics a les investigacions dels quals em refereixo, són pacifistes. La meua esperança és que aquells de vosaltres que tenen el pressentiment que la guerra està malament i creuen que hi ha d'haver altres solucions puguin trobar en aquest diàleg els arguments que han estat buscant.

Un text sempre és un procés col·laboratiu, encara que soc l'única autora d'aquesta publicació. Per tant, estic profundament agraïda a tots els qui han discutit amb mi sobre pacifisme i noviolència al llarg dels anys, ajudant-me a afinar els meus arguments. Pel que fa a aquest text en particular, no hauria existit sense la meua amiga de la infància Malene Raben Jørgensen. Ella em va convèncer d'escriure els meus arguments i compartir-los amb els altres. Craig S. Brown, Henrik Frykberg, Jørgen Johansen, Dorte Lykke Holm, Brian Martin, Yurii Sheliashenko, Shahira Tarrash i Jan Øberg van llegir diversos esborranys del text i tots em van brindar valuosos comentaris sobre en què centrar-me o què desenvolupar més.

Tom Vilmer Paamand va ser un dels primers pacifistes. El vaig conèixer quan era adolescent i em va ajudar a navegar en aquest nou món d'activisme per la pau. Pel que fa a aquest diàleg, Tom va comentar extensament tot el text i, especialment, em va ajudar a donar vida a *L'Escèptic*. Gràcies a tots vosaltres, aquest llibre ha millorat molt. Naturalment, qualsevol deficiència que persisteixi en el text malgrat els vostres esforços és la meua responsabilitat.

Majken Jul Sørensen, 16 de febrer del 2024.

Introducció

L'Escèptic: Vostè es considera pacifista. Segons tinc entès, el terme significa que vostè està en contra de totes les guerres i preparatius per a la guerra, inclosa l'actual guerra defensiva que Ucraïna està lliurant contra l'atac rus. Com es pot ser pacifista en aquests temps?

Majken: Jo em faig la pregunta contrària. Com no ser pacifista en aquests temps? Amb tot allò que sabem sobre les conseqüències de la guerra moderna, per què no estan sobre la taula totes les alternatives a la guerra?

La resposta a perquè soc pacifista es pot dividir en tres parts. En primer lloc, crec que està malament matar altres persones, i a la guerra mor gent, tant soldats com civils. En segon lloc, el preu que la gent paga per lliurar una guerra és senzillament massa alt. Les infraestructures es destrueixen i en temps de guerra és més difícil defensar els valors que hom s'esforça per protegir, com ara el respecte als drets humans. Si la guerra fos la resposta, ja hauríem obtingut la pau mundial, tenint en compte totes les guerres que s'han lliurat durant els darrers segles amb la intenció declarada de crear la pau. Però el més important és la tercera part de la meua resposta: avui sabem molt sobre la lluita amb mitjans noviolents i és irracional ignorar aquest coneixement. Tornarem més endavant a allò que va despertar el meu interès personal per la noviolència i el pacifisme, però crec que hauríem de començar parlant d'algunes de les alternatives que conec.

*“Si la guerra fos la resposta,
ja s'hauria aconseguit
la pau mundial.”*

L'Escèptic: Estic absolutament d'acord que la guerra és terrible i hauríem de fer tot el possible per evitar-la, però quan miro el que va passar a Ucraïna el 2022, no veig cap altra opció que la defensa armada per lluitar contra la invasió russa. Com hi pot haver alternatives?

Majken: La invasió russa va ser un horrible acte d'agressió. Per descomptat, entenc que els ucraïnesos vulguin lluitar contra aquesta invasió, però hi ha altres maneres de lluitar a més de les armes. A llarg termini, és més probable que els mètodes sense armes siguin més eficaços per defensar els drets humans, la democràcia i salvar vides humanes. També és probable que la lluita sense armes faciliti les relacions pacífiques en el futur. Per cada dia que continuï la guerra, per cada bala disparada, per cada coet llançat, per cada casa destruïda i per cada vida humana perduda, la reconstrucció i la reconciliació trigarà més temps. Per això soc pacifista i veig la guerra com un crim contra la humanitat.

L'Escèptic: Quan parla de lluita sense armes, a què fa referència? Crec que s'ha acabat el temps de les manifestacions pacífiques.

Majken: Si et refereixes a grans concentracions de gent, estic d'acord que ara no és el moment per a manifestacions, almenys no a les parts d'Ucraïna que estan ocupades.

Manifestar-se en forma de grans multituds en aquestes circumstàncies sovint crea riscos innecessaris, amb poques possibilitats de guanyar alguna cosa. Dit això, hi ha excepcions. Els primers dies de la invasió russa, els ciutadans de la petita ciutat de Slavutich es van manifestar públicament i van aconseguir l'alliberament del seu alcalde¹. No obstant això, a mesura que es va desenvolupar la guerra, aquestes accions s'han tornat cada cop més arriscades des que l'ocupant va començar a confiar en policies antiavalots formats en control de multituds per manejar aquestes situacions².

Si les persones volen expressar la seva protesta públicament, poden participar en petites accions simbòliques, com ara portar una determinada combinació de colors com a mostra d'unitat nacional contra l'ocupant. Avui dia, els ucraïnesos duen a terme aquesta forma de protesta simbòlica quan canten l'himne nacional, hissen la bandera ucraïnesa o vesteixen de blau i groc³. Al Tibet, que ha estat ocupat per la Xina des del 1951, el símbol de la resistència és el Dalai Lama. Mostrar la seva fotografia està prohibit, de manera que quan els venedors ambulants venen fotografies dels diferents Lamas que no estan prohibides, també exhibeixen marcs buits⁴. Tothom sap que aquí és on hauria d'haver estat el Dalai Lama, i els tibetans col·loquen aquests marcs buits a les parets de les cases. La gent és conscient que són representacions de la resistència, però l'ocupant xinès no pot prohibir la venda de marcs buits sense fer el ridícul.

“Avui sabem molt sobre la lluita amb mitjans noviolents i és irracional ignorar aquest coneixement.”

L'Escèptic: Bé, entenc que la creativitat en relació amb el simbolisme pot tenir un paper en la creació de solidaritat, però ningú en el seu judici pot creure que això seria suficient per desfer-se d'un ocupant?

Majken: Tens raó, no ho és. Això requerirà accions més audaces, encara que no necessàriament ha d'implicar manifestacions de grans multituds. A les zones ocupades d'Ucraïna, les vagues, els boicots i altres formes de no-cooperació amb l'ocupant són probablement una millor opció. L'administració d'ocupació russa, com tots els altres ocupants, vol operar sense perturbacions i mantenir una certa imatge de legitimitat. Si volen celebrar eleccions locals per presentar una façana de legitimitat, els votants haurien de boicotejar aquestes eleccions. Si volen introduir un pla d'estudis amb influència russa a l'escola, els pares i els professors podrien organitzar un sistema educatiu paral·lel seguint l'antic pla d'estudis ucraïnès. Aquest és un tipus d'acció que involucra moltes persones i entorpeix l'administració d'una ocupació, per això no pot mantenir una façana de “tot segueix igual”. Hi ha hagut alguns petits exemples d'això a Ucraïna durant els primers mesos de la guerra⁵, però organitzar boicots a una escala més àmplia és diferent de les iniciatives espontànies de petits grups. Idealment, els preparatius per a aquesta lluita noviolenta haurien d'haver començat fa molt de temps, per exemple, amb l'ocupació russa del Donbàs i Crimea el 2014, en lloc d'esperar fins a una invasió russa a gran escala.

Ara els ucraïnesos necessitarien improvisar una resistència sense armes, i organitzar-se durant una ocupació en curs és, òbviament, molt més complicat que si s'hagués començat a preparar-la amb anticipació.

L'Escèptic: Tot és més fàcil amb més preparació, podem tornar a aquesta pregunta més endavant. Però la situació és com és. Què més podrien fer els ucraïnesos aquí i ara?

Majken: Molt bé, parlem d'això per començar.

Dalai Lama

La lògica de la lluita sense armes

L'Escèptic: Em pot donar almenys un exemple d'un boicot electoral o escolar que realment hagi funcionat segons el planejat?

Majken: En primer lloc, no pretenc tenir respostes definitives sobre Ucraïna i no soc una especialista en Ucraïna o Rússia.

El que puc fer és assenyalar què sabem avui sobre la lluita sense armes i insinuar com podria ser potencialment rellevant per al poble d'Ucraïna. Intentaré explicar el que crec que podria passar en el cas molt improbable que els ucraïnesos decidissin posar fi a la lluita armada i, en canvi, passessin a lluitar exclusivament amb resistència sense armes. Encara que l'escenari d'Ucraïna és, per descomptat, especulatiu, els exemples en què baso els meus arguments realment han passat. Comencem amb un exemple que té algunes similituds amb Ucraïna, encara que tingui més de 80 anys, pot ser inspirador.

Durant la Segona Guerra Mundial, Noruega va ser ocupada per l'Alemanya nazi. El 1942, Vidkun Quisling, del petit partit nazi noruec NS, es va convertir en Ministre President de Noruega. Només va comptar amb el suport d'una petita minoria de noruecs; de fet, des de llavors el seu nom ha esdevingut sinònim de traïdor.

Quisling tenia grans plans per difondre la ideologia nazi a Noruega i pretenia començar amb la nazificació de l'Església i les escoles. També va introduir una organització juvenil obligatòria per a nens entre 10 i 18 anys, seguint el model de les Hitlerjugend a Alemanya. No obstant això, la resistència del clergat, dels mestres i dels pares va ser tan coordinada i a l'uníson que res d'això no es va materialitzar a la pràctica.

L'Escèptic: Això sona increïble, com ho van aconseguir?

Majken: Comencem per l'Església, ja que ella va ser la primera⁶. En aquell moment, Noruega tenia una Església estatal luterana on el clergat treballava com a funcionari de l'Estat, encara que també tenien les seves pròpies estructures independents de presa de decisions. Quan els nazis van començar a interferir en els assumptes de l'església, els bisbes i els sacerdots van renunciar als seus llocs com a funcionaris, però van continuar complint amb les seves obligacions envers les seves congregacions.

Tot i el risc, la decisió de dimitir es va prendre gairebé a l'uníson: 645 bisbes i sacerdots van renunciar als seus càrrecs públics, d'un total de 699. Tot i que el Ministeri d'Església i Educació va respondre que no era possible dimitir només una part de les tasques, això es va convertir en realitat. Encara que, per descomptat, van perdre els seus salaris, la gran majoria dels sacerdots van continuar treballant a les seves esglésies com ho feien habitualment, sobrevivint amb feines econòmiques alternatives i el suport de les seves congregacions.

L'Escèptic: Però per què els nazis no van enviar tots els sacerdots i bisbes a camps de presoners o simplement no els van matar?

Manifestants i policia a Baymak, Rússia. Gener 2024. Foto: Muzych

Majken: Em sorprendria que no consideressin la possibilitat. Però aquí hem de recordar que un ocupant vol calma i una aparença de tenir-ne el control. Si haguessin matat els 645, haurien causat un gran enrenou. Enviar-los a tots a camps hauria deixat les esglésies gairebé sense capellans, i això seria l'oposat a la normalitat. A més, qui hauria pogut ocupar els seus llocs amb una mica de legitimitat? No hi havia altres 645 sacerdots noruecs educats i amics dels nazis tot esperant fent cua. A més, la situació amb els professors es va desenvolupar paral·lelament, cosa que probablement va causar tanta preocupació que els nazis no van voler agreujar la situació amb l'Església.

En el cas dels docents, ja hi havia indicis de la seva postura antinazi el 1941, quan el partit nazi noruec va intentar prendre el control de la seva organització professional⁷. Els docents van deixar l'organització i, al seu lloc, van començar a organitzar-se clandestinament, difonent directrius clares a tots els professors: qualsevol intent d'obligar els professors a convertir-se en membres del partit nazi, introduir propaganda nazi a l'escola o contribuir a l'organització de l'organització juvenil nazi havia de ser rebutjat. D'aquesta manera, els professors estaven una mica preparats per endavant. El 1942, els nazis volien obligar tots els professors a unir-se a una nova organització nazi anomenada Norges Lærersamband (NL). L'organització clandestina de docents va discutir amb altres organitzacions clandestines quina seria la millor resposta. Van acabar decidint que tots els professors havien d'enviar declaracions individuals al Ministeri d'Església i Educació, explicant que no es consideraven membres de la NL perquè anava en contra de la seva consciència educar els joves segons les noves directrius.

L'Escèptic: Això sona molt arriscat. No crec que la majoria dels professors realment s'atrevisin a fer-ho?

Majken: Ho van fer. Potser van participar fins el 90% dels 14.000 docents de Noruega⁸. Això era una cosa que els docents consideraven tan important que estaven disposats a córrer el risc, encara que no sabien exactament quin seria el risc. Els qui organitzaven la signatura de les declaracions estaven preparats perquè alguns professors fossin executats; encara que la repressió va ser dura, no va arribar tan lluny. Una raó podria haver estat que els organitzadors havien pensat com reduir el risc tant com fos possible. Van entendre que aquells que signarien primer serien els més vulnerables i que un càstig sever a aquests, podria dissuadir signar a d'altres. Així, les instruccions als docents deien que tots havien d'enviar la declaració el mateix dia, el 20 de febrer.

L'Escèptic: Bé, però els nazis deuriem reaccionar fortament davant d'aquest enrenou?

Majken: La primera resposta del Ministeri d'Església i Educació va ser que tots els que no retiressin la seva declaració serien acomiadats i, per demostrar que ho deien de debò, van retenir els salaris el 25 de febrer. Tot i això, els professors van continuar tranquil·lament amb la seva feina com si no hagués passat res. Un cop més, és obvi que la unitat dels mestres va fer molt més difícil per al ministeri saber com respondre, semblant a la situació amb els sacerdots. Si acomiadessin tants professors, qui educaria els infants? En lloc d'això, van decidir tancar les escoles, amb l'excusa oficial de l'escassetat de llenya per escalfar les aules. Fins ara, era l'administració nazi noruega qui havia estat gestionant la situació, però després d'un mes d'estancament i escoles tancades, l'administració d'ocupació alemanya s'hi va implicar. Va ordenar a la policia que arrestés 1.100 professors homes, cosa que es va fer a tot el país. Aquí hom pot especular sobre per què la majoria de la policia noruega va ser tan obedient i què hauria passat si també s'haguessin negat a cooperar amb els nazis i no haguessin arrestat els professors. Però aquesta hauria estat una història diferent. 1.100 professors van ser arrestats i, finalment, al voltant de la meitat van ser enviats a treballs forçats al nord de Noruega. Pel camí van ser exposats a tortures i no se'ls va proporcionar allotjament ni alimentació adequats. Alguns professors en aquestes circumstàncies van retirar les declaracions, encara que la majoria no van cedir. Al final, els nazis van haver d'acceptar que havien estat derrotats i van reobrir les escoles. Sobre el paper, els professors eren membres de NL, però no estaven obligats a fer-se membres del partit nazi i cap professor havia de complir noves obligacions a causa de la seva afiliació.

El que podem aprendre d'aquest exemple és que una potència ocupant depèn completament de la cooperació de la població local per mantenir una imatge de funcionalitat i control. A la dècada de 1950, l'acadèmic nord-americà Gene Sharp va entrevistar alguns dels professors noruecs que havien participat en la vaga. Sharp es va convertir en un dels escriptors més influents sobre la lluita sense armes i de la teoria de la noviolència amb el seu llibre "La política de l'acció noviolenta". Hi escriu sobre com

"Potser van participar fins el 90% dels 14.000 docents de Noruega. Això era una cosa que els docents consideraven tan important que estaven disposats a córrer el risc, encara que no sabien exactament quin seria el risc".

l'exercici del poder sempre depèn de la cooperació, i com aquesta idea és crucial per comprendre la dinàmica de l'acció no violenta⁹.

Professors al camp de presoners de Kirkenes, Noruega, 1942.

L'Escèptic: Està bé, ja em faig una idea, encara que el seu exemple és molt antic. Si avui hagués estat Ucraïna, els russos simplement portarien professors russos amb el seu propi pla d'estudis.

Majken: El que vostè suggereix sembla molt probable, per tant cada situació ha d'analitzar-se i avaluar-se en els seus propis termes. La gent local és la que millor coneix la seva pròpia situació, encara que fins i tot si cada situació és única, encara pots aprendre i inspirar-te amb allò que altres han fet. Al seu escenari amb professors russos, el següent pas que podria imaginar seria organitzar els pares perquè no enviïn els fills a aquestes escoles. De fet, hi ha un exemple molt interessant de Kosovo a la dècada de 1990, on la població albanesa a Kosovo va establir un sistema educatiu paral·lel perquè els seus fills no fossin adoctrinats per un pla d'estudis serbi. En això van participar centenars de milers d'infants¹⁰. Podria parlar-ne també, però crec que potser hauríem de passar de l'educació a un altre exemple.

L'Escèptic: Fem-ho. Què passa amb l'altra idea que vas esmentar, boicotejar les eleccions locals?

Majken: Com vaig dir, una potència ocupant necessita mantenir una certa façana de legitimitat, per la qual cosa sovint és probable que intenti celebrar eleccions amb una gamma limitada de candidats, en lloc de simplement col·locar-hi algú. Tot i que Rússia és dictatorial, encara vol mantenir la imatge que és una democràcia. Una forma relativament segura de no cooperació és boicotejar els esdeveniments electorals, simplement mantenir-se allunyat i negar-se a participar-hi.

*«...una potència ocupant
depèn completament de
la cooperació de la població local
per mantenir una imatge de
funcionalitat i control.»*

L'Escèptic: Però això significaria que els ucraïnesos no tindrien control sobre qui guanya. No és millor que eleixin el candidat menys dolent?

Majken: Jo diria que no. Hi ha relativament poc a guanyar amb el candidat menys dolent, en comparació del fort senyal que enviaria una població unida que es negués a participar-hi. Seria un senyal per a ells mateixos i per a altres observadors. Tot i que els russos probablement intentarien fingir una taxa electoral més alta, encara els resultaria difícil assolir la legitimitat.

L'Escèptic: Bé, llavors vostè parla de boicots com una forma de no cooperació que és relativament segura. Va parlar també de les vagues com a manca de cooperació?

Els estudiants de Xhevdet Doda van assistir a una classe a les escoles a casa durant uns quants mesos abans que professors i alumnes van 'ocupar' el decrepit edifici al centre de Pristina. Foto: Shyqeri Obertinca. 1990 o -91.

Majken: Totes les formes de resistència a l'ocupació impliquen riscos, per la qual cosa la seguretat d'una vaga depèn de com es dugui a terme i del que facin els vaguistes. La forma tradicional de vaga va ser desenvolupada per treballadors que es negaven a continuar treballant fins que l'ocupador complís les seves demandes, com salaris més alts o millors condicions laborals. Tot i això, les vagues també s'han utilitzat en molts conflictes polítics i poden desenvolupar-se de manera creativa perquè siguin menys arriscades.

A Polònia, durant el règim comunista, els treballadors tenien una llarga història de vagues amb grans manifestacions. En diverses ocasions, van acabar amb enfrontaments sagnants amb les forces de seguretat i amb la mort de treballadors. Tot i això, el 1980, quan es va formar el sindicat independent Solidaritat, els treballadors van decidir adoptar una tàctica diferent. En lloc d'anar-se'n, van ocupar les seves fàbriques i es van atrinxerar a l'interior, cosa que els va fer menys vulnerables als atacs de les forces de seguretat. També els va brindar l'oportunitat d'organitzar el seu sindicat i desenvolupar les seves demandes sense haver de bregar amb les autoritats cada minut, cosa que els va convertir en un bon exemple de resistència constructiva¹¹.

Una situació d'ocupació on les vagues eren vitals per desenvolupar la resistència va ser l'ocupació nazi de Dinamarca durant la Segona Guerra Mundial. En diverses ocasions, les vagues es van anar estenent per tot el país d'una indústria a una altra, encara que el que vull ressaltar aquí és la idea de vagues de dos minuts que el moviment de resistència va experimentar com a mostra de força cap al final de la guerra. Diverses vegades, el moviment de resistència va anunciar una vaga de dos minuts i, per un moment, Dinamarca va quedar gairebé completament paralitzada. Atès que el lapse de temps va ser tan curt, aquesta era una forma relativament segura de resistència, i va ser fàcil participar per gairebé tots els que van recolzar la resistència. Alhora, va significar que el moviment de resistència va transmetre un sentiment als nazis: “Mireu quants danesos escolten el que diem; Què podrien estar disposats a fer la propera vegada que els convoquem?”. Després de la guerra, els oficials alemanys també van expressar que no era problemàtic bregar amb la resistència violenta, però estaven desconcertats i insegurs sobre com respondre a la resistència noviolenta¹².

*«Diverses vegades,
el moviment de resistència
va anunciar una vaga de
dos minuts i, per un moment,
Dinamarca va quedar gairebé
completament paralitzada.»*

L'Escèptic: Ara que has parlat de diferents formes de no cooperació, què tal si utilitzem la noviolència, però amb més confrontació?

Majken: A la teoria de la noviolència parlem d'accions de dispersió i accions de concentració. Les manifestacions són la forma clàssica de tàctica de concentració, en què es reuneix moltes persones en un sol lloc, per exemple, ocupant una plaça central o marxant en grans multituds. Potser recordeu les impressionants imatges de la plaça Tahrir a Egipte el 2011, on la gent va ocupar la plaça durant setmanes. Juntament amb les vagues, aquestes manifestacions van tenir un paper essencial per treure del poder el president Mubàrak després de 30 anys. Per descomptat, això és una formidable

demostració de força si sou molts, però també us fa vulnerables a atacs directes, com va passar amb els treballadors a Polònia.

Quan aquests treballadors van ocupar les fàbriques, encara era una tàctica de concentració, però li van fer una volta per tornar-se menys vulnerables. Tot i això, si s'hagués ordenat als militars assaltar les fàbriques ocupades, amb tots els treballadors reunits en un sol lloc, el moviment hauria estat destruït. Per contra, quan s'utilitzen mètodes de dispersió, el moviment s'expandeix i es pot demostrar que té molts seguidors, encara que amb menys risc.

A països amb grans poblacions musulmanes, la gent ha pujat als terrats tot cridant “Allahu Akbar” (Déu és gran) com a protesta contra els règims dictatorials. Aquesta és una tàctica de dispersió i és difícil per al clergat d'un país musulmà trobar una raó per prohibir a la gent mostrar la seva devoció religiosa. A Amèrica Llatina és tradició sortir als balcons i colpejar fortament cassoles i paelles en senyal de protesta.

Aquestes protestes, dutes a terme dins de la relativa seguretat de la llar, no poden per si soles amenaçar una potència ocupant. Tot i això, indiquen a la pròpia gent que els involucrats en la protesta són molts, i que això podria ser un factor que motivi alguns a participar en actes més atrevits. Els moviments noviolents que es basen en molts mètodes diferents, incloent-hi tant la protesta/persuasió com la no cooperació, l'acció directa i la intervenció, tenen més possibilitats d'assolir els seus objectius. També és important que tinguin lloc a diferents llocs i espais i involucrin diferents sectors de la població¹³. Els moviments que depenen principalment d'un sector de la població, com els estudiants, i el reuneixen en un sol lloc, són molt més vulnerables que un moviment divers i que participa en molts tipus diferents de resistència noviolenta.

L'Escèptic: Sona a tàctica de guerrilla. La lluita armada i la lluita sense armes han de tenir molt per aprendre les unes de les altres?

Majken: Sí, en totes les formes de lluita, no importa si els mitjans utilitzats són violents o noviolents, la gent necessita planificar, elaborar estratègies i entrenar-se amb antelació.

També cal llegir el joc polític i comprendre la perspectiva de l'altra part. Què vol l'oponent, què està disposat a sacrificar per aconseguir-ho i on podria ser més fàcil fer-lo cedir? Un altre aspecte és comprendre com utilitzar els propis recursos de manera intel·ligent i estratègica. A l'inici de la invasió russa a Ucraïna, Rússia tenia avantatge en ser la que va prendre la iniciativa i en tenir més soldats i armes. Tot i això, l'exèrcit ucraïnès també ha estat innovador i capaç de sorprendre els russos, per exemple, utilitzant petits drons de formes inesperades. Aquesta capacitat de “llegir el joc” i improvisar és igualment necessària quan es tracta de lluita sense armes.

«Després de la guerra, els oficials alemanys també van expressar que no era problemàtic bregar amb la resistència violenta, però estaven desconcertats i insegurs sobre com respondre a la resistència noviolenta.»

L'Escèptic: Si hi ha tantes similituds, simplement s'haurien d'utilitzar mètodes sense armes en paral·lel a la lluita armada.

Majken: Per descomptat que no. Els mitjans armats i sense armes no són compatibles perquè depenen d'una lògica diferent. La lògica militar és agafar el control mitjançant la força física. En canvi, la lluita sense armes contra una ocupació consisteix a fer políticament impossible que un exèrcit continuï ocupant, en negar-se la població a cooperar amb ell. Si bé la lluita militar podria beneficiar-se d'anar acompanyada de vagues i altres formes de no cooperació, una lluita que és principalment no violenta probablement no es beneficiarà d'una mica de violència. Al contrari,

*“Qualsevol violència serà
contraproductiu perquè,
fins i tot, un sol episodi violent
es pot fer servir com excusa
per reprimir brutalment
tota resistència.”*

qualsevol violència serà contraproductiu perquè, fins i tot, un sol episodi violent es pot fer servir com excusa per reprimir brutalment tota resistència. A la teoria de la no violència, parlem de la importància de mantenir la “disciplina no violenta”. Soc conscient que el sentit comú diu a moltes persones que la resistència violenta és la més eficaç, però en aquest cas el sentit comú està completament equivocada. Les investigacions que han comparat les lluites violentes i no violentes indiquen clarament que la no violència és més efectiva que la violència. Erica Chenoweth i Maria Stephan van dur a terme aquesta investigació, que va ser publicada al llibre “Per què funciona la resistència civil” el 2011¹⁴.

L'Escèptic: Sí, n'havia sentit a parlar, però encara sona completament increïble que la no violència pugui ser el mètode més eficaç.

Majken: També va sorprendre les científiques que estaven darrere d'això. Vaig conèixer Erica Chenoweth poc després de la publicació de l'estudi i ella em va explicar que en realitat esperaven demostrar que els acadèmics que afirmaven que la no violència era eficaç estaven equivocats. No obstant això, l'innovador estudi de Chenoweth i Stephan va demostrar que estadísticament, les lluites que són principalment no violentes tenen gairebé el doble de probabilitats d'èxit que les violentes. Això no vol dir que les campanyes no violentes sempre tinguin èxit o que les lluites violentes sempre fracassin, però és una tendència molt clara que podien documentar. Abans del seu estudi la investigació sobre la no violència i la defensa civil s'havia basat principalment en estudis de casos de països individuals, cosa que era difícil de generalitzar. Tanmateix, Chenoweth i Stephan van poder demostrar més enllà de qualsevol dubte que les persones que participen en campanyes principalment no violentes tenen bones possibilitats d'assolir els seus objectius, molt més que aquelles que decideixen optar per la lluita armada.

L'Escèptic: Però això pot ser perquè inclouen estudis sobre campanyes no violentes en democràcies, on la repressió no és comparable al que passa avui a Rússia o Ucraïna .

Majken: No, no inclouen aquest tipus de campanyes en les democràcies. Casos tan coneguts com el moviment pels drets civils als Estats Units als anys 1960, que va fer famosos Martin Luther King i Rosa Parks, no formen part de l'estudi. Chenoweth i

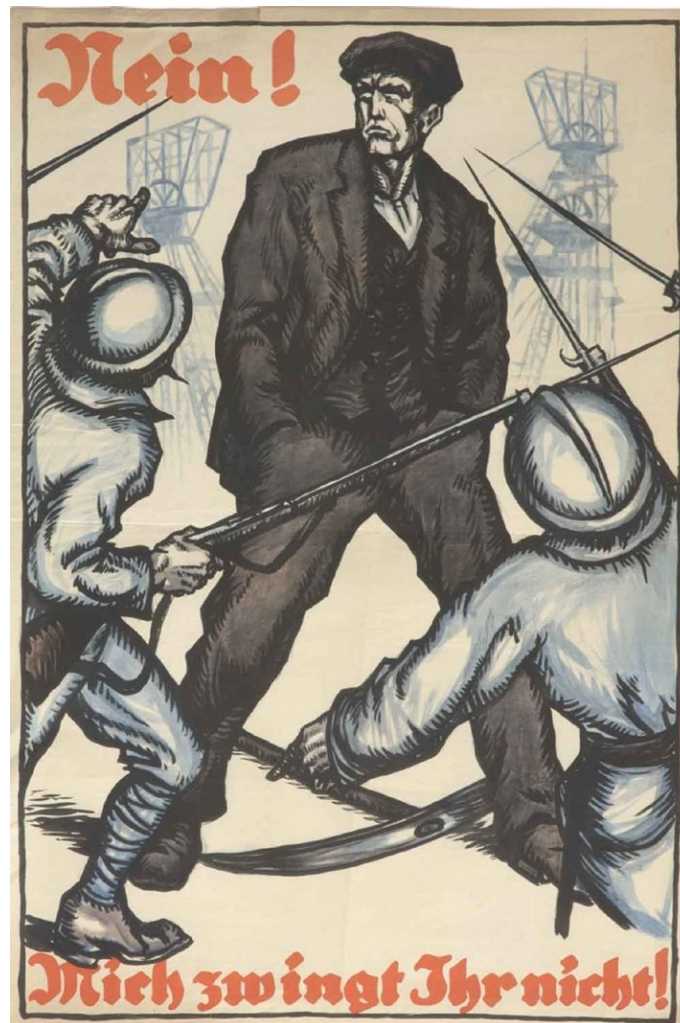
Stephan van decidir basar el seu estudi en els casos en què pensaven que seria menys probable que la noviolència tingués èxit, casos de campanyes amb el que anomenen "objectius maximalistes". Chenoweth i Stephan van recopilar totes les campanyes en què els moviments van intentar enderrocar una dictadura, aconseguir la secessió i lluitar contra una potència ocupant entre 1900 i 2006. En total, es tracta de 323 casos, tant violents com noviolents. Després van investigar quants d'aquests casos van fracassar, van aconseguir parcialment o van assolir els seus objectius declarats. Per tant, si l'objectiu d'una campanya era enderrocar un dictador, el criteri d'èxit era que el dictador fos realment destituït del poder, si l'objectiu era posar fi a una ocupació, el criteri era que l'ocupació acabés.

L'Escèptic: Això sona realment interessant. Expliqui'm més sobre els casos d'ocupació.

Majken: Chenoweth i Stephan han classificat 78 de les seves campanyes com "anti-ocupació". Això inclou els èxits de les campanyes noviolentes contra l'ocupació, com l'alliberament de Timor Oriental d'Indonèsia a la dècada de 1990 i la lluita noviolenta del districte alemany del Ruhr contra l'ocupació francesa el 1923. No obstant això, també inclou fracassos, com a Hongria el 1956 i Txecoslovàquia el 1968, on aquests dos països van ser ocupats per la Unió Soviètica i la resistència espontània, violenta o noviolenta, no va ser suficient per evitar les ocupacions. Quan es tracta d'ocupacions, les troballes de Chenoweth i Stephan mostren que la taxa d'èxit de la violència i la noviolència és aproximadament la mateixa, el 36% i el 35% respectivament. Tot i això, quan es tracta d'èxits parcials, com l'autonomia o el poder compartit, la noviolència té una taxa d'èxit molt més gran que la lluita armada.

L'Escèptic: Però si la taxa d'èxit de la violència i la noviolència és aproximadament la mateixa quan es tracta d'ocupacions, per què està tan segura que una estratègia noviolenta és millor per a Ucraïna que la defensa armada?

“No! No m'obligues!” Cartell de protesta del Ruhr
1923.

Majken: Per dues raons. En primer lloc, també cal considerar les conseqüències de lliurar una guerra. Al meu entendre, el preu que la gent paga en termes de vides perdudes és simplement massa alt. A això cal sumar-hi el resultat de la destrucció de les infraestructures, que condueix a desastres humanitaris, i la perspectiva que el conflicte violent continuï durant dècades. En segon lloc, no hem de confiar únicament en les lliçons apreses de la resistència no violenta a les ocupacions. Els paral·lelismes entre situacions d'ocupació i canvi de règim són tants que els moviments de resistència poden trobar molta inspiració en campanyes anteriors de canvi de règim. En una dictadura, el poble està “ocupat” pel seu propi govern, raó per la qual hi ha tants casos paral·lels¹⁵. Quan es tracta de campanyes contra el règim, la taxa d'èxit de les lluites principalment no violentes és molt més gran que la de les campanyes contra l'ocupació, el 59% per la no violència i només el 27% per la violència. Aquestes són les estadístiques de l'estudi original de Chenoweth i Stephan. En un article més recent, Chenoweth mostra com la

taxa d'èxit de les campanyes principalment noviolentes dutes a terme entre el 2010 i el 2020 va disminuir, en comparació amb les de les dècades anteriors. Tot i això, la probabilitat que les campanyes violentes tinguessin èxit va disminuir encara més, per la qual cosa ara la proporció és d'1:4 a favor de la noviolència¹⁶.

L'Escèptic: Per què?

Majken: Chenoweth ofereix algunes explicacions, encara que abans de parlar-ne m'agradaria comentar les crítiques que ha rebut l'estudi de Chenoweth i Stephan.

L'Escèptic: Endavant.

Majken: Un estudi com aquest, tan conegut, sempre estarà exposat a crítiques, per exemple, per part d'investigadors que coneixen els detalls d'alguns dels casos i pensen que han estat classificats erròniament. La crítica més sistemàtica prové d'Alexei Anisin, qui ha realitzat el seu propi estudi dels mateixos casos que Chenoweth i Stephan, a més de casos addicionals.

Planteja dues qüestions importants. En primer lloc, vol afegir casos addicionals, per la qual cosa es remunta a 1800, en lloc de començar el 1900, com ho van fer Chenoweth i Stephan. En aquest segle no identifica campanyes noviolentes, però afegeix una sèrie de campanyes que van involucrar alguna forma de violència, i la majoria van tenir èxit. Per descomptat això significa que estadísticament la probabilitat d'èxit de les campanyes violentes augmenta. A més, Anisin també sosté que és massa simple incloure només dues categories "violent" i "noviolent". Així, afegeix dues categories addicionals, a les que denomina "violents desarmats" i "violents reactius". A la categoria de "violents desarmats" inclou disturbis, llançament de pedres, ús de còctels Molotov i crema d'automòbils i edificis. Quan parla de "violència reactiva" sense armes inclou els mateixos mètodes, però utilitzats com a resposta a la violència de l'altra banda¹⁷. Que jo sàpiga, Chenoweth i Stephan no han comentat les crítiques d' Anisin, encara que tres investigadors més sí que ho han fet.

Monika Onken, Dalilah Shemia-Goeke i Brian Martin han escrit una resposta detallada on assenyalen alguns problemes amb la crítica d' Anisin. També porten algunes de les crítiques molt més enllà que Anisin, per exemple, quan es tracta de categoritzacions de diferents campanyes¹⁸.

L'Escèptic: Crec que aquesta crítica és molt raonable. Les persones sense armes també poden participar en actes de violència, i aquesta violència no es pot ignorar!

Majken: Estic absolutament d'acord. Per comprendre millor la resistència sense armes, crec que és extremadament rellevant analitzar l'efecte del sabotatge, els disturbis i altres formes de violència sense armes en campanyes que són predominantment noviolentes. Però aleshores també necessitem investigar quin paper va jugar la violència sense armes en la lluita; no n'hi ha prou d'identificar si hi va ser present o no. Veureu, en els estudis estadístics realitzats tant per Chenoweth i Stephan, com per Anisin, hi ha una correlació entre violència/noviolència i èxit/fracàs, però la correlació no ens diu res sobre causa i efecte. En altres paraules, fins i tot si hi ha violència sense armes, no vol dir necessàriament que hagi contribuït a l'èxit d'una campanya principalment noviolenta. Potser la presència de violència sense armes va ser en realitat contraproduent i va significar que la lluita va durar més del que hauria durat sense la violència sense armes?

Per respondre una pregunta com aquesta, també necessitem estudis qualitius on analitzem els detalls de cada cas. Un estudi tan detallat podria concloure que la violència sense armes era una part integral de la lluita i que era essencial per a l'èxit. Tot i això, en altres casos l'anàlisi podria mostrar que els disturbis van ser l'excusa perquè un règim fos encara més sever. Aquests estudis també ens poden donar explicacions sobre l'efecte que té la violència. Ja hem discutit que a la teoria de la noviolència hi ha un fort argument per mantenir la disciplina noviolenta. Està recolzat per l'explicació lògica que la presència de fins i tot petits actes de violència pot ser contraproductiu, perquè es poden fer servir fàcilment com a excusa per reprimir durament tots els que es rebel·len. No crec que Anisin proporcioni una bona explicació de com una lluita es podria beneficiar de la violència sense armes d'una manera que superi el risc de la brutalitat del règim.

L'Escèptic: Tot i que aquest escriptor crític no escriu sobre el tema, hi ha molts arguments a favor del sabotatge i els disturbis.

Majken: Per descomptat, parlem del benefici potencial del sabotatge i els disturbis, però recordem també el risc que impliquen. En els meus escrits acadèmics he criticat la literatura sobre la noviolència per glorificar i simplificar la resistència noviolenta danesa a l'ocupació nazi. En el seu afany per mostrar com la noviolència pot ser efectiva i inspirar-ne d'altres, alguns dels autors que escriuen sobre Dinamarca tendeixen a simplificar una situació molt complexa. Passen per alt les divisions internes tant entre danesos com entre alemanys, ignorant com les condicions de l'ocupació van canviar considerablement durant la guerra. Els canvis es van produir tant per la política interna danesa com per les pèrdues militars creixents d'Alemanya durant la guerra.

Alguns autors tampoc analitzen com el sabotatge per part del moviment de resistència contra el ferrocarril i les fàbriques que produïen béns necessaris per a l'esforç bèl·lic alemany es va entrellçar amb formes noviolentes de resistència. Els danesos van pagar un alt preu quan els nazis van executar civils a l'atzar com a venjança pel sabotatge, encara que persones dins del moviment de resistència van continuar perquè pensaven que era un preu que valia la pena pagar. Era una creença generalitzada, tant durant com després de la guerra, que el sabotatge dels ferrocarrils havia tingut un profund impacte en la capacitat alemanya per exercir la guerra, en endarrerir tropes i mercaderies. Aquest mite sobre l'efecte del sabotatge ferroviari hauria d'haver estat superat el 1971 quan un historiador danès va documentar que va tenir molt poques conseqüències pràctiques per a l'exèrcit alemany i que el retard màxim causat pel sabotatge va ser de dos dies¹⁹. Tot i això, durant la guerra, la gent a Dinamarca no ho sabia. Sembla raonable suposar que les accions de sabotatge podrien haver tingut un efecte important en la moral de la gent, encara que l'historiador no va investigar aquest aspecte del sabotatge ferroviari.

*“Això requereix
una avaluació oberta
del paper del sabotatge
i els disturbis, considerant tant
com podrien donar suport
a accions noviolentes,
com quin podria ser
el preu del sabotatge
i els disturbis.”*

El sabotatge i els aldarulls també poden influir quan impedeixen que l'ocupant tingui la calma que anhela. Significa que més personal i altres recursos estan invertits a mantenir l'ocupació i no es poden utilitzar per lliurar la guerra al front. Crec que ens cal discutir molt més aquests aspectes entre els estudiosos de la noviolència. Això requereix una avaluació oberta del paper del sabotatge i els disturbis, considerant tant com podrien donar suport a accions noviolentes, com quin podria ser el preu del sabotatge i els disturbis. Potser l'adopció de mètodes noviolents menys arriscats sense sabotatges ni disturbis pugui ser suficient per pertorbar la calma de l'ocupant i mantenir alt l'esperit de lluita. Ja he esmentat algunes opcions en relació amb Ucraïna, i això és una cosa que es podria estudiar més en casos històrics.

Vaga popular a Copenhaguen 1942.

A Dinamarca, durant la Segona Guerra Mundial, el Consell de la Llibertat, que coordinava el moviment de resistència, va escriure en un informe intern que les vagues estaven causant més mal a l'esforç bèl·lic alemany que els disturbis i el sabotatge.

Aquesta idea va ser escrita després d'un esdeveniment ocorregut el 1944 conegut com “la vaga popular”, quan el moviment de resistència havia estat fent sabotatges durant anys²⁰. No obstant això, aquest coneixement és gairebé desconegut a Dinamarca, on encara preval la narrativa dominant sobre l'heroic sabotatge²¹.

L'Escèptic: Bé, ha estat interessant escoltar sobre Dinamarca i conèixer també alguns matisos pel que fa al paper del sabotatge. Però hi ha tants problemes amb aquest estudi

favorit seu, i encara no ha respost la meua pregunta sobre per què creu que la noviolència serà el millor camí que cal seguir per als ucraïnesos.

Majken: Perquè consti, l'estudi de Chenoweth i Stephan no és el meu favorit, i el que trobo interessant no són les xifres exactes, sinó la tendència general que mostra. Per mi no hi ha dubte que des del 1900, la noviolència ha demostrat ser més eficaç que la violència per enderrocar dictadors i ocupacions. Chenoweth també té una argumentació interessant sobre quines podrien ser les raons del recent descens en la taxa d'èxit de les campanyes noviolentes. Un dels factors que assenyala és que els règims autoritaris i els ocupants també observen i aprenen²². És possible que els dictadors del passat no se sentissin amenaçats per una organització noviolenta, perquè també van ser víctimes del mite popular que només la violència conduiria a un canvi real. Avui, han vist enfonsar-se règim rere règim després d'aixecaments noviolents. Això vol dir que els dictadors actuals estan aterrits per l'organització noviolenta i inicien la seva repressió abans i amb més força que les dictadures anteriors. Les autoritats russes en són un bon exemple, del que espero que en puguem parlar més endavant.

Membres del Consell Danès per a la Llibertat després de l'ocupació.

Que els dictadors aprenguin està fora del control dels moviments d'oposició; no obstant això, Chenoweth també assenyala altres possibles explicacions per a la caiguda de la taxa d'èxit en què els moviments mateixos poden influir. En primer lloc, explica que, encara que vam ser testimonis de concentracions impressionants d'un gran nombre de

manifestants entre el 2010 i el 2020, una tendència general és que aquests moviments han estat més petits en el seu moment més àlgid en comparació dels moviments noviolents de les dècades anteriors. Aquest és un canvi important, ja que el primer estudi de Chenoweth i Stephan va mostrar que un factor en l'èxit dels moviments noviolents és la seva capacitat per mobilitzar una gran part de la població de tots els àmbits socials.

Chenoweth també crida l'atenció sobre el fet que els moviments recents s'han basat massa en manifestacions massives, cosa que els fa molt més vulnerables a la repressió que els moviments que inclouen un repertori més ampli de mètodes noviolents, com ja hem esmentat. Afegir la no cooperació al repertori d'accions també té un potencial molt més gran de causar dany econòmic a un règim o a un ocupant. Un tercer factor que Chenoweth assenyala és que els moviments recents s'han basat en l'organització a través de les xarxes socials, cosa que els fa vulnerables a la vigilància (*policial*) .

Zeynep Tufekci és un altre investigador que ha escrit sobre aquest aspecte particular de l'organització, demostrant com la possibilitat de reunir ràpidament grans multituds de persones té el seu preu. A l'era anterior a Internet, els moviments es van veure obligats a crear una infraestructura per reunir la gent, cosa que va generar moviments resilient a llarg termini. Avui dia, aquesta resiliència s'ha de construir d'una manera diferent, cosa que significa que els moviments han de ser conscients que no n'hi ha prou de reunir la gent per crear pressió política²³.

L'últim factor que Chenoweth assenyala al seu article és que avui dia cada cop més moviments inclouen flancs radicals que realitzen actes de violència, soscavant així la disciplina noviolenta i donant excuses als règims per a una dura repressió. Part d'aquesta violència està orquestrada per infiltrats del govern perquè proporciona als règims excuses per reprimir tota resistència.

Tanmateix, tot això és una cosa del que els moviments futurs, inclòs el d'Ucraïna, poden aprendre i abordar quan s'organitzin, planifiquin estratègies i facin formació. Per tant, els futurs participants del moviment poden ser potencialment molt conscients de la lògica especial de la noviolència, que difereix completament de la lògica militar.

L'Escèptic: Què vols dir amb això?

Majken La lluita sense armes es basa en la lògica que un bàndol armat, en aquest cas una potència ocupant, i un bàndol que no usa armes operen de maneres molt diferents. Gene Sharp, a qui vaig esmentar anteriorment, parla de “jiujitsu polític”. Com probablement sàpigues, el jiu-jitsu i algunes altres arts marcials asiàtiques utilitzen la força de l'oponent contra ell mateix. Si ve cap a tu amb tota la seva força, converteixes tota aquesta força en una contramaniobra, que li fa perdre l'equilibri i cau. Aquesta és també la lògica de la lluita sense armes.

Quan la potència d'ocupació russa ataca resistents sense armes amb tota la seva força, reprimint-los i matant-los, cal revertir aquesta força perquè li resulti contraproduent (*perquè vagi contra el mateix atacant*). Un altre estudiós de la noviolència, Brian Martin, ha desenvolupat encara més la teoria de Sharp i ha examinat la dinàmica de com es pot fer que un atac resulti contraproduent²⁴. Per exemple, es tracta de publicitar el que passa perquè aquells a qui els importa el que estan fent les autoritats russes es

preocupin. Ara, la gent a Occident ja està preocupada, per la qual cosa no és a ells a qui cal adreçar-se. Cal dirigir-se als civils dins de Rússia que actualment es podrien mostrar indiferents o donar suport al règim de Putin, així com a països que actualment no són gaire crítics amb el govern rus. Actualment, es tractaria d'estats com el Brasil, la Xina, Indonèsia i Sud-àfrica.

L'Escèptic: Això sona interessant, vull saber-ne més sobre això en un minut. Però primer m'agradaria tornar al tema del risc, del que crec que encara no n'hem parlat prou.

La lluita sense armes com a experiment arriscat

L'Escèptic: Ja hem parlat una mica sobre els riscos i com les persones es poden organitzar amb mètodes de dispersió per ser menys vulnerables als atacs. Però tot el seu argument es basa en que la gent sigui valenta i que els civils comuns i corrents s'atreveixin a resistir. Què passa si la població civil d'Ucraïna té massa por per fer-ho? El règim rus reprimirà durament tots els líders d'aquesta resistència, fins i tot, els matarà.

Majken: La resistència sense armes requereix coratge i sacrificis, igual que la guerra actual requereix sacrificis. En aquest moment molta gent està aclamant tots els joves que estan disposats a sacrificar les seves vides com a soldats per Ucraïna. Realment no veig la diferència entre aquests dos tipus de sacrificis. En tots dos casos, estàs disposat a córrer riscos per alguna cosa que creus que és més important que la teva pròpia vida, i esperes sortir-ne viu. Tot i això, encara que la resistència sense armes requereix sacrificis, el més probable és que costi menys vides humanes que lliurar una guerra. També hem de recordar que hi ha moltes accions que aquells de nosaltres que no som ucraïnesos podem prendre per recolzar la lluita sense armes a Ucraïna. Un dels avenços més interessants en el treball per la pau en les últimes dècades són diversos experiments d'acompanyament internacional o guardaespalles sense armes, que ja està passant a prop de les línies del front a Ucraïna.

L'acompanyament internacional no s'ha intentat a gran escala en relació amb una ocupació. Tanmateix, crec que hi ha un potencial enorme i que el govern de Putin és molt vulnerable a aquest tipus d'exposició, si prové de les persones adequades.

L'Escèptic: Sona extremadament ingenu afirmar que pots protegir qualsevol si no estàs disposat a fer servir armes i danyar un atacant. Sincerament dubto que els seus “guardaespalles sense armes” puguin marcar alguna diferència.

Majken: Crec que totes les dones que alguna vegada s'han sentit insegures als carrers a la nit entendran aquesta lògica. Si tens por, sents més seguretat en estar juntes, i per tant no camines sola, vas amb una persona amiga. Durant una lluita sense armes, hi haurà líders i grups a diferents nivells, com els sindicats que organitzen les vagues de les que ja hem parlat, organitzacions juvenils, organitzacions comunitàries, comunitats religioses, etc. Si alguns d'aquest grups són objectiu de la repressió, es pot tenir una mica més marge de maniobra si hi ha observadors internacionals presents.

Els observadors per si mateixos no poden evitar que passi res terrible, però són una garantia que la repressió no passarà desapercebuda. Informen i documenten qualsevol atac, abús, desaparició o assassinat dels que participen en la lluita sense armes. Aquesta documentació pot tenir un paper clau en processos judicials posteriors, encara que també té un efecte immediat. Significa que l'administració d'ocupació russa sap que algú està mirant, el que probablement passi és que es contingui moltes més vegades. Això, alhora, dona als resistents sense armes una mica més de llibertat per organitzar la seva lluita.

L'Escèptic: Però, per què es limitarien els ocupants russos? Tenim abundant documentació sobre Rússia cometent crims de guerra i massacres de civils, assassinats brutals i repressió massiva contra organitzacions independents, tant a Rússia com a les zones ocupades.

*“La resistència sense armes
requereix coratge i sacrificis,*

igual que la guerra actual

requereix sacrificis.”

Majken: Sí. Tot i així, aquestes matances han ocorregut principalment durant la guerra, quan els soldats pensaven que ningú s'assabentaria ni podria responsabilitzar-los. Ara estem parlant d'una ocupació, que és una situació força diferent en què els ocupants necessiten defensar alguna forma de legitimitat. En aquestes circumstàncies, normalment és possible tenir una mica més de transparència que durant una guerra en curs, i alhora és molt més difícil cometre massacres de civils. Fins i tot, si el règim rus està utilitzant una vigilància massiva de qualsevol tipus d'organització, hi ha un límit al nivell de repressió que pot dur a terme sense generar descontentament entre la pròpia gent o entre els seus partidaris a l'estranger.

L'Escèptic: Sembla impossible, però continuo escoltant. Qui estaria disposat a fer una feina tan perillosa?

Majken: Recorda el que hem parlat en relació amb la dinàmica única de la noviolència, que cal pressionar els que actualment donen suport a Rússia, o almenys no parlen en contra de Rússia, com Sud-àfrica, Brasil i Indonèsia? Els seus ciutadans estarien en una posició ideal per prendre la iniciativa de ser observadors i fer acompanyament internacional a la Ucraïna ocupada. Això seria un experiment, ja que fins ara l'acompanyament internacional s'ha fet servir principalment en un context molt diferent. Li donaré alguns exemples d'Amèrica Llatina on persones que van ser acompanyades han dit explícitament que sense l'acompanyament avui dia estarien mortes²⁵.

Un cas que realment va marcar la diferència com a “descobriment” de l'acompanyament desarmat va ser quan l'organització Testimonis de la Pau (Witness for Peace) va enviar ciutadans nord-americans a Nicaragua durant la guerra entre Sandinistes i Contres els anys 1980. Els Contres, que lluitaven contra el govern socialista elegit democràticament, estaven recolzats pel govern dels Estats Units, que va enviar armes i va proporcionar entrenament als Contres. Així, els civils nord-americans eren a Nicaragua per ser testimonis de les conseqüències d'una guerra en què el seu propi govern estava involucrat. Quan eren presents, els Contres es van haver de contenir, ja que els preocupava el que passaria si mataven ciutadans nord-americans que eren a Nicaragua vivint entre la població civil. A l'escenari que suggereixo a Ucraïna, els russos haurien de preocupar-se pel que passaria si matessin civils brasilers, indonesis o sud-africans que haguessin arribat a Ucraïna com a observadors.

Gairebé al mateix temps que Testimonis de la Pau (Witness for Peace) va enviar ciutadans nord-americans a Nicaragua, una organització anomenada Brigades Internacionals de Pau (Peace Brigades International) va desplegar els seus primers voluntaris a Guatemala, que estava governada per una dictadura militar recolzada pels Estats Units. El govern de Guatemala va assetjar i va matar activistes de drets humans,

però alhora estava ansiós per semblar “civilitzat”. Això va significar que els voluntaris internacionals de països occidentals van poder brindar certa protecció, de vegades acompanyaven persones en risc les 24 hores del dia, els 7 dies de la setmana. La raó per la qual els voluntaris van poder oferir certa seguretat no va ser perquè van poder lluitar físicament contra un atacant, sinó perquè la seva presència representava una preocupació internacional. Si fossin testimonis d'atacs i assetjament, donarien immediatament l'alarma a la xarxa i a les ambaixades occidentals.

Testimonis de Pau i Brigades Internacionals de Pau depenien de conèixer la dinàmica única en aquests llocs en particular, encara que des de la dècada de 1980 el concepte s'ha desenvolupat considerablement, i ara hi ha moltes més organitzacions que brinden acompanyament. Una organització com és Força de Pau Noviolenta (Nonviolent Peaceforce) s'ha tornat molt professional amb empleats remunerats al terreny en lloc de voluntaris. Aquesta organització ja està operant a la part d'Ucraïna controlada pels ucraïnesos, a zones insegures a prop de la línia de front i a zones on les forces armades russes s'han vist obligades a retirar-se. Aquí els internacionals donen suport a les xarxes de voluntaris locals, per exemple, en l'evacuació de famílies en risc. A l'escenari del que parlo amb l'acompanyament internacional a la Ucraïna ocupada, la situació és, per descomptat, molt diferent. Tot i així, hi ha un potencial enorme per desenvolupar encara més la pràctica de l'acompanyament internacional.

L'Escèptic: Però el règim de Putin mai permetria que aquests observadors ingressessin a les parts ocupades d'Ucraïna, per què ho hauria de fer?

Majken: Crec que la pregunta és més aviat sota quines circumstàncies es veuria obligat el govern de Putin a permetre l'entrada d'observadors en un país que ha ocupat? La resposta és que depèn de qui preguntis. Si es tracta d'una demanda feta per un país o grup de països dels quals depèn Rússia, diguem-ne Brasil o Sud-àfrica, llavors pot resultar difícil per al règim rus negar-s'hi. Atès que són democràcies i també estan desitjosos de mantenir bones relacions amb Occident, aquests països podrien tenir interès a fer aquesta exigència per

«La raó per la qual els voluntaris van poder oferir certa seguretat no va ser perquè van poder lluitar físicament contra un atacant, sinó perquè la seva presència representava una preocupació internacional.»

demostrar que estan pressionant Rússia. Tot i això, com vaig dir, mai abans s'havia intentat una cosa així durant una ocupació i no hi ha garanties que funcionés com ho va fer a Nicaragua o Guatemala. Tot i això, crec que valdria la pena intentar-ho.

L'Escèptic: Bé, aquesta és la seva resposta a la situació a les àrees ocupades. Però, què passa amb les zones on l'exèrcit ucraïnès està lluitant actualment amb mitjans militars per evitar l'ocupació? S'haurien de rendir i simplement depositar les armes?

Majken: Crec que haurien de depositar les armes, però, definitivament, no rendir-se. Utilitzar tots els mètodes de resistència no armada de què ja hem parlat significa que no s'abandona la lluita, sinó que es continua lluitant amb altres mitjans. Entenc que pugui semblar contradictori per a moltes persones, però això és el que ens diu el coneixement que tenim avui sobre les conseqüències de la guerra i les possibilitats de lluitar sense armes contra una ocupació. A llarg termini, això seria el millor per a la població civil ucraïnesa. Com ja hem vist, l'ocupació russa és brutal i la gent és lluny d'estar segura. Tot i això, és probable que morin menys persones lluitant sense armes contra una ocupació que en una guerra. Personalment, preferiria estar viva sota una ocupació on pugui continuar lluitant en lloc d'estar morta. També preferiria veure els meus éssers estimats vius, encara que ocupats, que morts en una guerra. Per descomptat, soc perfectament conscient que tot això són especulacions, ja que l'exèrcit ucraïnès de sobte no deixarà de lluitar amb mitjans militars. Estic intentant explicar la lògica d'una posició pacifista basada en una resistència activa no violenta.

«Personalment,
preferiria estar viva
sota una ocupació on
pugui continuar lluitant
en lloc d'estar
morta.»

L'Escèptic: Però no té dret a dir als altres com han de lluitar!

Majken: Estic totalment d'acord, aquesta és, per descomptat, una decisió que ha de prendre el poble d'Ucraïna. No obstant, vostè m'ha preguntat què penso i baso les meves respostes en allò que ens diuen les ciències socials sobre la guerra moderna i la lluita sense armes.

L'Escèptic: Suposo que aquesta és la seva resposta molt ingènua, no només als ucraïnesos sinó a tots els països que se senten amenaçats pel règim de Putin. ¿Dissoldre l'exèrcit i llançar-se a una lluita sense armes contra una invasió?

Majken: *Exacte*, aquesta és la posició pacifista.

L'Escèptic: Aleshores tothom hauria de deixar-se envair per Putin?

Majken: Un cop més, mai he dit res sobre deixar-se envair. Tothom hauria d'estar preparat per lluitar contra una potència ocupant sense importar qui sigui l'ocupant. Imaginem-nos per un segon que aquest realment fos el cas: un país com Rússia està armat fins a les dents, envoltat de països veïns amb exèrcit. Durant quant de temps creu que la població de Rússia acceptarà un líder que gasta milers de milions en armes contra països que no es poden considerar una amenaça? Fins i tot, si Rússia continués fortament armada i veiés això com una oportunitat per envair tots els seus veïns, quants

recursos creu que caldrien per mantenir una ocupació de tot Europa contra una població decidida, ben preparada i completament rebel?

"Sóc russa. Estic en contra de la guerra."

L'Escèptic: No ho sé, aquest és el seu joc. Però el nombre de morts civils estaria pels núvols.

Majken: Considero que la lluita sense armes és un experiment continu, en què nosaltres, com a éssers humans, aprenem mitjançant prova i error. Com a societats, hem experimentat amb la guerra durant segles, i totes aquestes guerres no han portat a la prosperitat i a la felicitat de la majoria de la gent de la Terra. Per tant, suggereixo donar una oportunitat a la lluita sense armes contra la guerra i la injustícia durant un parell de segles, després podrem fer una avaluació i veure què crea els millors resultats a llarg termini.

Considero que cada vida perduda és una tragèdia, ja siguin soldats o civils. Tot i això, moltes persones semblen estar més preocupades per la mort de civils, i hem de recordar que, en la majoria de les guerres modernes, els civils moren en quantitats molt més grans que els soldats al camp de batalla. Encara que hi ha indicis que la guerra a Ucraïna podria ser una excepció, les conseqüències de la guerra són devastadores per a la societat ucraïnesa. Al meu parer, la força que s'utilitza actualment per lluitar contra la invasió russa sembla tenir tants efectes secundaris que el cost supera qualsevol benefici que es pugui obtenir amb ella. Fins i tot, si el nombre de civils que moren a Ucraïna fins ara ha estat baix en comparació amb altres guerres modernes, el respecte per la vida humana disminueix, es violen els drets humans i la corrupció relacionada amb la guerra té greus conseqüències per a Ucraïna²⁶.

Només per donar un exemple, l'Estat ucraïnès reprimeix tots els intents d'objecció de consciència al servei militar, cosa que fa que els pacifistes i els que evadeixen el reclutament siguin extremadament vulnerables avui a Ucraïna, només per parlar d'un tema. Per tant, crec que és hora que vostè també es faci preguntes sobre les conseqüències del militarisme²⁷.

*«Us podeu imaginar el militarisme
com una malaltia infecciosa que
genera una pandèmia.»*

Pacifisme, militarisme i exportació d'armes

L'Escèptic: Vostè continua parlant del militarisme com un problema i advoca per la lluita sense armes. Però o els ucraïnesos no ho saben o, si ho saben, pensen que ja és massa tard. Ara mateix hem d'ajudar els ucraïnesos a sobreviure donant-los les armes que exigeixen!

Majken: No estic d'acord, no hauríem d'enviar armes, perquè això no ajuda els ucraïnesos a sobreviure. Crec que estem obligats a donar suport als esforços per crear la pau i donar suport a totes les veus que s'aixequin a favor de la democràcia, els drets humans, la justícia i el respecte a la vida humana, sense importar si són ucraïneses, russes o d'un altre lloc. Per mi no té sentit enviar armes quan sabem que només prolongarà el patiment i farà més difícil qualsevol perspectiva de coexistència pacífica. No puc donar suport a l'enviament d'armes quan crec que és un camí perillós.

L'Escèptic: Crec que ara sona molt paternalista, no?

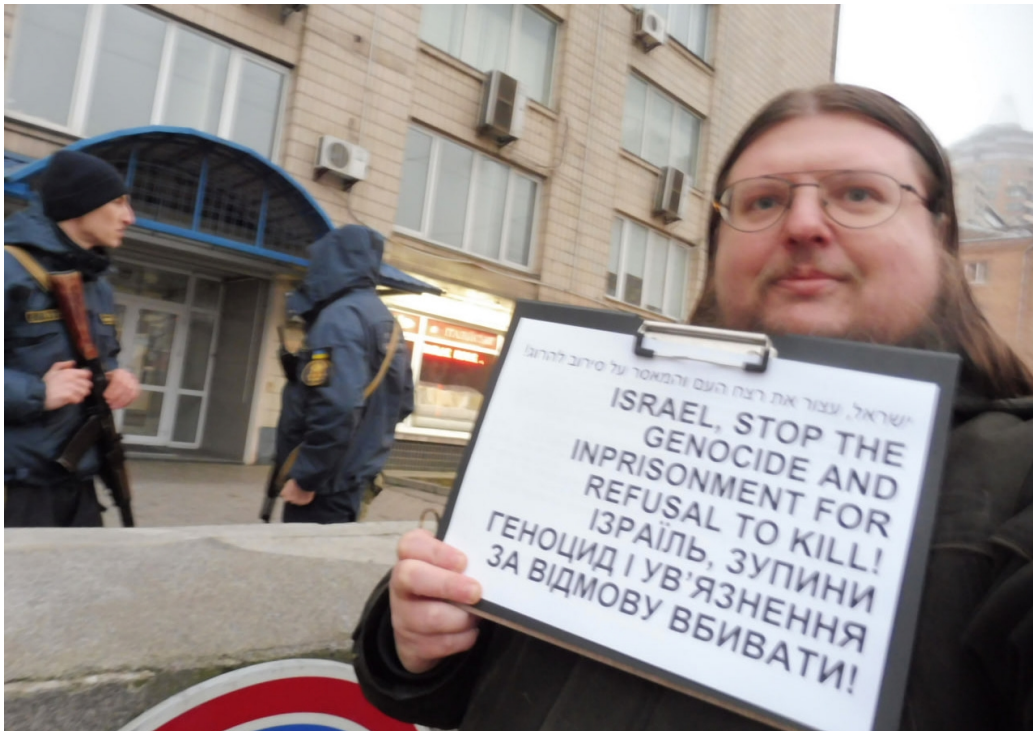
Majken: Puc viure amb la seva idea que soc paternalista, perquè aquesta demanda d'armes és resultat del militarisme. Es pot pensar en el militarisme com una malaltia infecciosa que crea una pandèmia. Quan tots els que t'envolten semblen creure que una resposta militar és l'única opció, és difícil aixecar-se i dir "la guerra mai no resoldrà aquesta situació". Si tot el que tens a la teva caixa d'eines és un martell, el món fàcilment podria semblar un clau. El militarisme preval completament a gairebé totes les societats actuals.

Els militaristes idealitzen la violència i la lluita armada en pel·lícules, llibres i discursos polítics. En aquestes societats gairebé no hi ha espai per a les veus pacifistes o antimilitaristes. A la meua part del món, que es presenta com a tolerant, liberal i democràtica, fins i tot els mitjans de comunicació que tradicionalment han estat antimilitaristes o almenys escèptics davant les guerres, ara criden "envieu més armes a Ucraïna".

*«Es pot pensar
en el militarisme
com una malaltia infecciosa
que crea una pandèmia.»*

Quan segueixes els principals mitjans de comunicació i l'únic que escoltes és "envieu més armes", i el teu veí diu "per descomptat que tenen dret a defensar-se amb mitjans militars", cal molt coratge per anar contracorrent. No obstant això, si tens més d'una eina a la teva caixa d'eines, o almenys saps que hi ha altres eines, també resulta més fàcil imaginar que un martell podria no ser l'eina més adequada si vols tallar un tros de fusta en dos. Aleshores una serra podria ser més eficient.

De la mateixa manera, si et preocupa que el teu país pugui ser envaït per un país veí fortament armat, la millor manera de preparar-se per defensar-se podria no ser contraatacar amb els mateixos mitjans, sinó planificar l'ús d'eines com vagues i boicots, i tenir-los al primer lloc de la teva caixa d'eines.

Yurii Sheliashenko del Moviment Pacifista Ucraïnès protesta contra el genocidi a Gaza i l'empresonament dels israelians que es neguen a participar.

Febrer 2024.

L'Escèptic: Ni tan sols consideraria el que vostè esmenta com a “eines”. Hi ha una bona raó per la qual les guerres són tan freqüents. Un poder militar superior és la millor eina per posar fi als conflictes.

Majken: No em sorprèn el seu comentari, perquè a les societats modernes, el nacionalisme i el militarisme van de la mà i el militarisme domina per complet. Tenim una enorme indústria armamentista, on els accionistes es beneficien d'increïbles sumes de diners provinents de la guerra i dels preparatius bèl·lics. El militarisme domina completament els relats de la història, als mitjans de comunicació, etc.

Per alguna raó que és un misteri per a mi, molta gent accepta la narrativa que la guerra és la millor manera de crear la pau. Prenguem com exemple la situació actual a Israel i Palestina: entenc que la gent a Israel va quedar commocionada i aterrida per l'atac de Hamàs contra civils israelians el 7 d'octubre del 2023. Condemno completament el que va fer Hamàs, pel que he dit fins ara hauria de ser obvi que sempre condemnaré tota violència, sense importar qui estigui darrere seu. Sento compassió per les víctimes i les seves famílies que van patir aquesta pèrdua tràgica.

L'atac de Hamàs va provocar una guerra de venjança contra Gaza que és completament desproporcionada amb el que va fer Hamàs, matant milers d'homes, dones i nens palestins a Gaza, i sento la mateixa compassió per aquestes víctimes i les seves famílies.

Anteriorment parlem de com el nombre de civils que han mort a Ucraïna sembla ser inusualment baix per a les guerres modernes. A Gaza són extremadament alts. Els polítics israelians van declarar que la intenció de la guerra era “acabar” amb Hamàs, però està més enllà de la meua comprensió perquè tanta gent creu que aquesta guerra de venjança és justa i necessària. Em sembla encara més desconcertant que realment semblin creure que això els acostarà més a la pau en el futur. Els palestins que han estat bombardejats no es quedaran asseguts passivament ni acceptaran el seu destí. Cada bomba que llança Israel alimentarà més odi i contra-venjança. Fins i tot, si l'exèrcit israelià pogués eliminar Hamàs, amb el temps sorgiran noves organitzacions de resistència palestina.

Israel ha estat duent a terme una ocupació de Gaza i Cisjordània des del 1967, que és condemnada enèrgicament per l'ONU. L'atac de Hamàs va ser el resultat d'aquesta continuada ocupació il·legal. Curiosament, aquesta ocupació no ha donat lloc a sancions internacionals ni a l'aïllament d'Israel, que és el que passa a la majoria dels altres països que ocupen un país veí, com hem vist en el cas de Rússia. La raó per la qual l'Estat d'Israel ha estat tractat de manera diferent és, per descomptat, l'Holocaust contra els jueus durant la Segona Guerra Mundial, que va ser la raó directa de la creació de l'Estat d'Israel el 1948. A causa de les circumstàncies que van portar a l'establiment d'Israel, aquest país és un estat extremadament militaritzat. La majoria dels ciutadans israelians creuen que un exèrcit fort és la seva millor protecció, però aquí és on no entenc el seu raonament. Si un estat manté una ocupació durant dècades, el poble ocupat odiarà l'ocupant. Igual que a Ucraïna, utilitzaran tots els mitjans disponibles per lluitar contra aquesta ocupació. Al llarg dels anys, els palestins han intentat la lluita armada i la noviolenta, sense gaire èxit. Tot i això, els fracassos fins ara no impediran que els palestins segueixin resistint. Si els israelians tenen sort, els palestins s'adonaran que la seva arma més poderosa serà la resistència noviolenta, encara que em temo que això no serà el primer que passi.

*«Si un estat manté
una ocupació durant dècades,
el poble ocupat odiarà
l'ocupant.»*

L'Escèptic: Aleshores aquest és un altre exemple que la seva noviolència no funciona...

Majken: Estaré encantat de parlar amb vostè amb més detall sobre Israel/Palestina en una altra ocasió i discutir les possibilitats de dur a terme una lluita noviolenta, però aquest no és el lloc. El que volia assenyalar ara és que un poble ocupat contraataca i continuarà contraatacant. No es pot eliminar l'esperit de lluita sense eliminar tothom amb un genocidi. Per tant, si els israelians volen la pau, necessiten trobar una manera de viure amb els seus veïns amb respecte mutu; altrament, els cicles de violència simplement continuaran. Hi ha tot un ventall de lliçons per aprendre dins dels estudis sobre la pau que tracten de la reconciliació i la coexistència pacífica²⁸. Dins Israel hi ha algunes veus valentes que en parlen, però són una minoria petita i ridiculitzada. On preval el militarisme, sempre hi ha hagut veus pacifistes que expressen crítiques al militarisme i a la guerra, encara que són extremadament rares i lluiten per ser

escoltades. Presentar una visió pacifista és una forma segura de ser anomenat “ingenu” i, de vegades, també “traïdor”, tant a Israel com a totes les altres societats militaritzades.

L'Escèptic: Aleshores, per què vostè i altres ho fan de tota manera?

Majken: Només puc parlar per mi mateixa i no pretenc parlar per tots els pacifistes. Al meu parer, la humanitat mereix viure en un món on els conflictes es gestionin sense violència i on ens esforcem per transformar-nos a nosaltres mateixos i a les nostres societats per viure junts el més pacíficament possible.

Soc plenament conscient que no veuré prevaldre una posició pacifista durant la meua vida, però algú ha de mantenir vives aquestes idees especialment en els temps en què el militarisme domina cada cop més. Una manera de garantir que les alternatives a la guerra no s'obliden quan el militarisme està augmentant és continuar parlant-ne i escrivint-hi públicament. Fins i tot si pertanyo a una minoria i sento que segueixo xocant contra una paret, considero que és la meua obligació ressaltar diferents opcions i escenaris, fins i tot si continua sent especulatiu i es basa en “què passaria si”.

L'error més comú quan es tracta de pacifisme és associar-ho amb passivitat, mentre que espero haver

aconseguit convèncer-lo que la noviolència consisteix a participar activament en un conflicte. Que la gent comenci a imaginar que el món pot ser realment diferent és un primer pas essencial perquè es produeixi qualsevol canvi. Ser ridiculitzat per cínic per ser ingenu és un preu molt petit a pagar, especialment en comparació amb tots aquells que pateixen tremendament com a conseqüència de la guerra.

*«Si els israelians volen
la pau, necessiten trobar una
manera de viure amb els seus
veïns amb respecte mutu;
altrament, els cicles de violència
 simplement continuaran.»*

L' Escèptic: Com a pacifista, realment deus odiar els soldats que lluiten amb mitjans militars?

Majken: Tinc el més gran respecte per qualsevol que lluiti pel que creu, especialment si la seva lluita té a veure amb la protecció dels drets humans, la democràcia i el respecte a les minories. Si hagués viscut a Ucraïna i hagués vist els mitjans militars com l'única manera de protegir aquests valors, hauria estat lluitant també amb armes. No obstant això, ara que sé que no és l'única manera, mai no em podria imaginar participar en una lluita armada. Sempre intento recordar que els soldats també són víctimes de la guerra i del militarisme. Molts soldats tornen de la guerra amb traumes a causa de les brutalitats que han presenciat o comès, que sovint causen problemes de salut mental com a trastorn d'estrès posttraumàtic i suïcidis. Com a pacifista, el meu compromís és intentar reduir l'odi al món, no augmentar-lo.

L'Escèptic: Sempre ha estat pacifista?

Majken: Vaig trobar el terme pel que estava pensant quan tenia 13 o 14 anys. No coneixia ningú que fos pacifista o antimilitarista i, de fet, no sé d'on van sorgir les idees per primer cop. Llegia molt i tenia la profunda sensació que la guerra estava malament i no tenia sentit; i que hi havia d'haver altres formes. El 1989, jo tenia 12 anys i estava seguint l'ocupació de la plaça de Tiananmen per part d'estudiants xinesos al diari del meu pare. Els estudiants i els treballadors xinesos s'enfrontaven directament a un règim

autoritari i exigien democràcia. Més tard, aquell mateix any va caure el Mur de Berlín, posant fi a la Guerra Freda i generant una sensació d'esperança i optimisme. Les accions a la Plaça de Tiananmen van acabar tràgicament quan el règim xinès va matar estudiants i treballadors. No obstant això, em va donar una idea del poder que tenen les anomenades persones comunes i corrents. Si es mantenen unides, poden desafiar seriosament fins i tot la dictadura més brutal. Per casualitat vaig trobar una revista pacifista a la biblioteca local i vaig començar a llegir més sobre pacifisme i noviolència, i tenia molt de sentit per a mi. Després em vaig involucrar en un grup de pau local i vaig trobar persones amb idees afíns. Més endavant a la meua vida, en estudiar la teoria de l'acció noviolenta, vaig trobar les paraules per expressar les meves intuïcions, i com més aprenc, més em convenço com a pacifista.

L'Escèptic: Sembla com si hagués estat buscant investigacions que recolzessin el seu punt de vista i ignorés la resta.

Majken: Aleshores hauria estat un molt mal científica social i no crec que la meua carrera acadèmica hagués durat molt. Adoptar una postura personal i estar-hi oberta només significa que necessito polir els meus arguments. Els investigadors que donen suport a la guerra i a la lluita armada també tenen una opinió, però poques vegades se'ls acusa de ser parcials sempre que expressin el que "tots" saben que és veritat. Això també és resultat del militarisme predominant a les nostres societats.

L'Escèptic: Quan va passar la invasió d'Ucraïna, no li va fer dubtar de la seva creença que la guerra està malament?

Majken: Per descomptat, em va fer considerar si alguna cosa havia canviat en els meus arguments i és per això que estem tenint aquesta conversa ara. Però com més penso en el que passa, més em convenço que la guerra no és una solució.

L'Escèptic: Però altres que eren crítics amb la guerra han canviat d'opinió i ara donen suport a la guerra i les exportacions d'armes?

Majken: Ho sé. Actes d'agressió com ara la invasió russa poden fer que els pacifistes canviïn d'opinió. La guerra civil espanyola en la dècada de 1930 va fer que molts pacifistes dubtessin de les seves creences i van començar a donar suport a la lluita armada contra els feixistes a Espanya perquè no veien cap altra opció. De la mateixa manera, la invasió nazi de diversos països europeus a finals dels anys 1930 i 1940 va fer difícil defensar el pacifisme.

L'Escèptic: Aleshores, vostè simplement està sent tossuda, mentre que ells eren més oberts de ment?

Majken: Crec que el pacifisme inicial es basava en gran mesura en creences morals individuals de que "no vull treure una vida". Quan la gent es va adonar que alguna cosa que ells estimaven estava sent atacada, també van voler contribuir a la lluita i no coneixien cap altre mitjà amb què lluitar. Tot i que comparteixo completament la creença que fer la guerra és moralment incorrecte, els meus arguments a favor del pacifisme no són només individuals. La meua principal preocupació no és evitar matar els altres, sinó aplicar el que sabem com a societat sobre la violència i els conflictes. Fins ara vostè i jo gairebé no hem parlat de moralitat, sinó de l'eficàcia de la noviolència i de les devastadores conseqüències de fer la guerra. Això vol dir que pots apostar per la

lluita noviolenta i cridar l'atenció sobre els aspectes problemàtics de la lluita militar, fins i tot, si no estàs segur de voler anomenar-te pacifista o antimilitarista. Avui tenim un coneixement sobre la lluita sense armes que abans no existia, alguns autors es refereixen a això com a “pacifisme pragmàtic”. Per “pacifisme pragmàtic” es refereixen a un compromís de principis amb la noviolència que no es basa en arguments morals sinó en una comprensió realista de la política, que té en compte el coneixement actual sobre la noviolència. Aquests autors sostenen que els pacifistes no són els ingenus i equivocats, sinó els militaristes que creuen que la guerra conduirà a la pau. Són ells els que tenen expectatives poc realistes sobre allò que es pot aconseguir amb la violència²⁹.

L'Escèptic: Això vol dir que és optimista sobre el futur del pacifisme?

Majken: Com vaig dir, l'argument moral a favor del pacifisme no és tan important com solia ser abans, per la qual cosa potser s'està tornant cada cop més irrellevant si ets pacifista o no. Jo encara em dic pacifista perquè el component moral és vital per a mi i la disciplina noviolenta és central per a la lluita noviolenta. Al meu parer, serà més fàcil per a un moviment defensar la disciplina noviolenta si la negativa a causar dany prové d'una creença moral i no és només un càlcul d'eficiència. Les persones amb qui estàs lluitant probablement també creguin que ets sincer si veuen que el teu compromís amb la noviolència és profund, en lloc d'una elecció tàctica del moment. De vegades, els enfocaments estratègics i de principis de la noviolència es confronten entre si, com si calgués triar entre principis i bones estratègies. Tot i això, els líders de lluites noviolentes com Gandhi i Martin Luther King, que tenien un compromís molt clar amb el principi de la noviolència, també van ser grans estratèges. Les seves idees demostren com l'oposició entre principis i estratègia és completament artificial.

L' Escèptic: Bé, tornarem més endavant a com percep l'altra part les accions noviolentes, però vostè no ha respost la meua pregunta sobre el futur del pacifisme. És optimista?

Majken: Quan es tracta del futur, depèn de la llunyania a què es refereixi. Si parlem de la propera dècada com “el futur”, lamentablement no soc optimista. No veig cap fi proper a les guerres i ocupacions d'Ucraïna, Gaza i Cisjordània, i aquestes guerres tindran un impacte considerable en el futur probable de la política mundial. Tot i això, a llarg termini soc optimista sobre el futur del pacifisme i la lluita noviolenta. Sempre cal anar amb compte amb les prediccions, però crec que un nombre cada vegada més gran de persones s'adonaran, en la propera dècada, que aquestes guerres no donaran com a resultat una coexistència pacífica. Com a resultat, cercaran altres solucions i s'inspiraran en la lluita noviolenta i el pacifisme.

L'Escèptic: Molt bé, ara vull canviar de tema i abordar la qüestió que trobo més problemàtica respecte del pacifisme. Què faria si vostè o un ésser estimat fos agredit

«Pots apostar per la lluita noviolenta i cridar l'atenció sobre els aspectes problemàtics de la lluita militar, fins i tot, si no estàs segur de voler anomenar-te pacifista o antimilitarista.»

físicament al carrer? Posaria l'altra galta i deixaria que la violessin i que matessin els seus éssers estimats?

Majken: Cap de nosaltres sap com reaccionaríem en situacions com aquestes fins que ens hi enfrontem. Moltes víctimes de violació són incapaços de defensar-se i no crec que hàgim de culpar les víctimes per quedar-se paralizades quan estan aterrides. Tinc amigues que han aconseguit calmar atacants armats amb ganivets, però no sé si seria prou valenta per intentar-ho. Si m'ataquessin, certament intentaria fugir tan ràpid com pogués i, si això no fos suficient, intentaria defensar-me. Si tingués l'oportunitat, probablement també faria servir una mica de força física per aturar i contenir l'atacant. Estaria agraïda a qualsevol que vingués a rescatar-me. Amb aquesta resposta em desmarco d'aquells pacifistes que pensen que tota violència està malament, també en defensa personal. Fins i tot podrien dir que no soc una veritable pacifista. No obstant això, al meu entendre, hi ha una gran distància entre colpejar algú amb les mans o intentar arrencar-li els ulls fins a matar-lo.

L'Escèptic: Això vol dir que creu que està bé utilitzar una mica de violència en defensa pròpia?

Majken: Quan parlem de violència entre individus, podria ser necessària una quantitat proporcional de força física per frenar un atacant. Tanmateix, baso la meva seguretat al fet de viure en una comunitat pacífica on la majoria de les persones no són atacades al llarg de la seva vida i on la violència armada és relativament rara. Si cregués que la meva seguretat depengués de la meva capacitat d'autodefensa física, m'hauria d'haver entrenat en arts marcial o defensar el dret a portar armes. Tot i això, crec que l'autodefensa armada és contraproductiu, ja que significa que a la societat hi ha moltes més armes en circulació i el risc que les persones morin per accident augmenta enormement.

També podem fer un paral·lel amb els riscos del militarisme de què parlem abans, i com el militarisme és com una pandèmia. Si tot el que escoltes és que les armes són la solució, llavors t'oblides de totes aquestes altres formes en què es crea seguretat a través de com crees les teves relacions socials, de com és d'important poder comunicar-te amb els teus veïns i respectar-los. Fins i tot si tens desacords és fonamental intentar comprendre la situació des de la seva perspectiva per comprendre millor per què actuen com ho fan.

L'Escèptic: Però el seu exemple d'ús de la força física per contenir un atacant és exactament el que està succeint a Ucraïna. Un país petit sent atacat per un gran mató!

Majken: Quan parlem de guerra, l'escala és completament diferent i les conseqüències són molt més difícils de predir. Si soc atacat i faig servir una pedra propera per defensar-me, sé exactament que colpejaré el meu atacant i ningú més. En una guerra, mai no pots estar segur d'on cauran les teves bombes i míssils, i qui patirà com a conseqüència de les teves accions. Els possibles efectes secundaris de la guerra són tan catastròfics que les situacions no són comparables. La seva pregunta també ens porta a un tema que encara no hem discutit: va comparar Rússia amb un gran mató que va atacar la petita Ucraïna, però amb aquesta comparació ignora el panorama general.

L'enfocament més ampli: l'OTAN

L'Escèptic: Acaba de dir que oblidó el panorama general quan comparo Rússia amb un gran mató. Suposo que amb un “enfocament més ampli” vol dir que també és rellevant parlar de l'OTAN.

Majken: Exacte. En qualsevol guerra, sempre hi ha una història complexa a tenir en compte i, en aquest cas, cal recordar, com a mínim, el col·lapse de la Unió Soviètica. El 1989 va acabar la Guerra Freda entre Orient i Occident que havia dominat les relacions internacionals des dels últims dies de la Segona Guerra Mundial. Això va ser resultat de moviments de poder popular a països d'Europa de l'Est com Polònia, Txecoslovàquia, Hongria i Alemanya de l'Est, on masses desarmades van forçar canvis de règim que cap observador d'aquests països no havia predit. Un factor important en aquests canvis va ser la política d'obertura iniciada pel líder de la Unió Soviètica, Mikhaïl Gorbatxev. Això vol dir que va ser un líder soviètic el responsable de la reducció de la tensió, no algú d'Occident. Aquest moment de la història, la caiguda del Mur de Berlín i la dissolució de la Unió Soviètica, va ser una oportunitat sense precedents per reduir la tensió.

Durant la Guerra Freda, el bloc de l'Est tenia el seu propi equivalent a l'OTAN, l'anomenat Pacte de Varsòvia, que també es va dissoldre el 1991. Aquest hauria estat el moment de dissoldre també l'OTAN. Tot i això, en lloc de fer-ho, les potències occidentals van buscar noves formes de justificar l'existència de l'OTAN, involucrant-se per primera vegada en guerres “fora de l'àrea”, primer contra Sèrbia el 1999 i després amb “missions” a països com Iraq, Afganistan i Líbia, tots amb conseqüències desastroses. Mentre que Rússia estava al seu moment més feble, els països de l'OTAN no van reduir les tensions, sinó que els Estats Units es van convertir en l'única superpotència, fortament recolzada pels seus aliats de l'OTAN. L'OTAN també va començar a expandir-se en molts nous estats membres dels països de l'antic Pacte de Varsòvia, cosa que Rússia havia vist com la seva “esfera d'influència”. Aquesta expansió va ser una provocació innecessària i un factor important de la guerra actual a Ucraïna. De cap manera no justifica l'atac de Rússia, però és part de l'explicació que no podem ignorar.

L'Escèptic: Però l'atac de Rússia a Ucraïna demostra exactament el contrari: que l'OTAN és més necessària que mai per defensar els països occidentals de Rússia!

Majken: Rússia té una llarga història de comportament agressiu a Europa de l'Est. Ho reconec plenament i entenc que els països fronterers amb Rússia estiguin preocupats i vulguin considerar la millor manera de defensar-se. Crec que la millor opció és la defensa civil, amb la qual es prepara la lluita sense armes. Es podria fer en aliança amb altres països europeus. Tot i això, no crec que sigui raonable parlar de la situació actual sense discutir com l'OTAN pot haver contribuït a crear aquesta situació.

L'Escèptic: Em costa de seguir la seva lògica: Rússia no va ser atacada, sinó Ucraïna!

Protesta contra l'OTAN a Estrasburg. Foto de Jos van Zetten amb llicència CC.

Majken: Absolutament. Estem completament d'acord que aquest acte d'agressió brutal va ser iniciat per Rússia, en violació del dret internacional. Però això no exclou que el govern rus se sentís amenaçat i provocat per dècades d'expansió de l'OTAN, que ara estava just a les portes de Rússia, amb Ucraïna desitjant unir-se a l'OTAN. Si hom vol comprendre la situació i trobar maneres de reduir la violència, cal reconèixer com perceben els altres la situació, encara que les seves reaccions li semblen irracionals o paranoïques.

L'Escèptic: Però no és raonable que tots els estats tenen dret a unir-se a qualsevol aliança o unió que vulguin?

Majken: Potser sigui un principi raonable, però això no significa que sigui prudent fer-ho. En aquest cas, teníem una antiga potència mundial, Rússia, de genolls a principis dels anys 1990 i amb el seu orgull greument ferit. Rússia ha estat agressiva amb molts dels veïns, encara que el país també té un llarg historial de patir amenaces d'Occident. Això es remunta a l'atac de Suècia el 1708, l'intent d'invasió de Napoleó el 1812 i la invasió d'Alemanya durant la Segona Guerra Mundial³⁰. Per tant, no és impossible comprendre per què els líders russos se senten amenaçats per la idea que Ucraïna s'uneixi a l'OTAN. Si mirem com es lliura aquesta guerra, l'OTAN hi està molt involucrada. Fins i tot si són tropes ucraïneses les que lluiten sobre el terreny depenen totalment dels subministraments d'armes que reben dels membres de l'OTAN.

L'Escèptic: Està bé, té raó. Però si es rebutgés la participació de l'OTAN, el suport amb armes i la resistència armada ucraïnesa, com acabaria això? Fins i tot si els ucraïnesos continuessin la seva idea de confiar únicament en la resistència sense armes, es podrien enfrontar a dècades d'ocupació amb una repressió dura?

Majken: Té raó, podria passar. No hi ha cap garantia de res. Només li dic el que mostren les investigacions i intento explicar la meua posició pacifista, que es deriva directament d'aquest coneixement. No obstant això, li podria fer la mateixa pregunta: com acabarà això? No ens enfrontem a dècades de guerra? Fins i tot si Ucraïna, amb el suport de l'OTAN, expulsés les forces russes d'Ucraïna, les tensions serien grans en el futur previsible. És probable que continuessin la guerra de baixa intensitat a les regions frontereres, com abans de la invasió a gran escala de Rússia. Quan se sentiran segurs els ucraïnesos? Crec que hem de pensar qui té més probabilitats de treure Putin del poder i canviar l'actitud de la població russa davant del que està passant a Ucraïna. En aquest moment, les forces autoritàries a Rússia s'estan enfortint, i com més duri la guerra, més hostilitat hi haurà entre Rússia i Ucraïna les properes dècades.

Un símbol de protesta contra la invasió d'Ucraïna per part de Putin.

Com enderrocar Putin

L'Escèptic: Acaba de plantejar la pregunta molt interessant sobre qui té més probabilitats d'enderrocar Putin. Qui creu que podria fer això?

Majken: Al meu entendre, el candidat més probable per enderrocar Putin i el seu règim és el poble rus. Putin està aterrit de la seva pròpia població i també va veure el que van fer les anomenades revolucions de color a Sèrbia, Geòrgia i Ucraïna a principis de la dècada de 2000³¹. Semblant al que amb la caiguda del Mur de Berlín els moviments de poder popular van enderrocar règims autoritaris i van assegurar eleccions democràtiques. L'OTAN que va bombardejar Sèrbia no va poder treure Slobodan Milosevic del poder el 1999, però un any després, la població sèrbia el va fer caure en una revolució sense armes. El règim de Putin ha treballat de valent per intentar evitar que una cosa semblant passi tant a Rússia com a Bielorrússia.

Quan Rússia va envair Ucraïna, l'oposició política a Rússia i pràcticament tots els sectors polititzats de la societat civil russa van ser desmantellats o obligats a exiliar-se. Rússia mai no ha tingut una societat civil forta, i Putin i els seus partidaris han estat extremadament hàbils per superar qualsevol amenaça al seu poder. Una eina especialment poderosa ha estat la legislació que registra com a “agents estrangers” organitzacions no governamentals, mitjans de comunicació i individus, esclafant així les crítiques i l'oposició de les organitzacions que treballen en la protecció dels drets humans. El terme es va introduir per primera vegada el 2012 i des de llavors s'ha anat ampliant gradualment per incloure un nombre creixent de persones i organitzacions, fet que va portar un observador a descriure la societat civil russa com un “desert civil”³². Significa que el treball organitzat a favor dels drets humans i la democràcia està gairebé del tot anihilat.

L'Escèptic: Això no sona gaire prometedora. Com podria el poble rus enderrocar Putin sense una societat civil organitzada? No és més probable que si Putin cau, sigui mitjançant un cop militar?

Majken: Això molt bé podria passar, i un moviment de poder popular rus ha de ser conscient d'aquest risc i també tenir en compte com respondria a un cop militar. Encara que pugui semblar un alleugeriment desfer-se de Putin de qualsevol manera, els cops militars es converteixen fàcilment en dictadures militars. Fins i tot si un exèrcit allibera un país d'un líder autoritari, continua sent un exèrcit i sempre es regeix per la lògica del militarisme i la violència. També hi podria haver altres forces autoritàries esperant entre bastidors a Rússia, ansioses per aconseguir el control.

L'Escèptic: Bé, seguim endavant i escoltem la seva opinió sobre el poder popular a Rússia, encara que he de dir que soc escèptic.

Majken: Jo també tinc els meus dubtes i crec que portarà molt de temps construir un moviment veritablement democràtic. Cal que es faci molta feina interna per fomentar un esperit de tolerància cap a les diferències i el respecte pels drets humans, inclosos els de les minories. No obstant això, el poder popular rus és l'única opció viable que veig i, per

descomptat, seria més fàcil per als russos fer aquesta feina si la lluita a Ucraïna es lliurés amb mitjans no violents. Com ja hem comentat quan es tracta de no violència, és una qüestió d'estratègia a llarg termini, comprendre quin tipus de joc de poder està en marxa i adonar-se de qui està disposat a escoltar qui.

Graffiti a Moscou d'un artista anomenat Zoom diu: "Ho ets arrossegant-nos a l'infern". (Instagram/@zoomstreetart)

del veí que coneixen des que era un nen petit. És molt probable que es vegin afectats per les històries que aquests fills els expliquen després de tornar a casa de la guerra a Ucraïna. Per aquesta raó, la manera com es duguí a terme la lluita a Ucraïna és decisiva per al que pugui succeir dins de Rússia.

A l'escenari que intento il·lustrar, tindriem una lluita sense armes contra una ocupació a Ucraïna, i les úniques bales disparades serien russes. Si els ucraïnesos aconseguissin mantenir la seva disciplina no violenta, és difícil que el soldat rus comú involucrat a imposar una ocupació se sentís personalment amenaçat. Els soldats es trobarien amb protestes pacífiques, amb molta manca de cooperació en forma de vagues, pares que es negarien a enviar els fills a escoles amb currículums russos, etc. És probable que almenys una part de la població russa comuna i corrent se sentís preocupada si s'assabentés de la matança de manifestants pacífics a Ucraïna a través de persones en qui confia.

De moment, Putin és força popular entre un gran nombre de russos comuns i corrents. El consideren un líder fort que defensa importants valors conservadors i creuen que tornarà a Rússia la seva antiga glòria. Compren la seva propaganda que l'atac de Rússia a Ucraïna és una "operació militar limitada" per desfer-se dels nazis i perquè Rússia està sota amenaça. Al meu parer, els ciutadans russos comuns i corrents tenen més probabilitats de tornar-se contra Putin si els seus interessos econòmics es veuen amenaçats, si els preus dels béns de consum comuns pugen massa per mantenir el seu nivell de vida actual amb les seves pensions i salaris mitjans. La gent a Rússia no és diferent de la resta de nosaltres; els preocupa poder pagar el lloguer, tenir menjar a taula, seure davant del televisor a la nit i fer alguna cosa relaxant o divertida el cap de setmana. En qui confiaran perquè els expliquin històries reals sobre el que està passant a Ucraïna? Els russos comuns i corrents no tenen fe en els líders de l'oposició que són fanàtics de la UE, ni als provocatius grups d'oposició que estimem a Occident, com Pussy Riot. La gent a Rússia pot escoltar el seu sacerdot local o mestre d'escola o el fill

L'Escèptic: Però el règim rus intentarà encobrir aquests esdeveniments amb censura!

Majken: Per descomptat, però cap règim ha aconseguit mai mantenir una censura completa i total, malgrat molts intents. Les històries es difondrien a les xarxes socials i els soldats que haguessin participat en l'ocupació amb el temps tornarien a casa i explicarien a les seves famílies el que havien presenciat.

Aleshores és important pensar quines històries explicarien. S'havien trobat amb soldats ucraïnesos disparant-los amb armes proporcionades pels països de l'OTAN, o explicarien històries d'una societat rebel que organitzava protestes i no-cooperació?

L'Escèptic: Però què passa amb les notícies falses?

Majken: La propaganda sempre ha existit a les guerres. Recordeu l'exemple de la vaga de docents noruecs amb què hem començat? Quan els professors van enviar les seves declaracions individuals, afirmant que no es consideraven membres de la nova organització docent nazi perquè anava contra la seva consciència, ho recorda? Una de les primeres respostes del Ministeri d'Església i Educació va ser intentar enganyar la població noruega sobre el que havien fet els professors, afirmant que volien dimitir, cosa que mai no va ser el cas. Amb una censura estricta, els nazis semblaven tenir el control de la comunicació. Tot i això, els diaris clandestins i legals que es publicaven i distribuïen en secret donaven compte correcte del que havien fet els professors. La comunicació i la propaganda han fet un nou gir amb els anomenats *deep fakes*, que estan tan ben fets que és impossible detectar si són falsos o no. Per descomptat, és probable que l'exèrcit rus produeixi notícies falses, però sobre què produiran notícies falses per socavar la lluita sense armes d'Ucraïna?

*«Si els ucraïnesos
aconseguissin mantenir
la seva disciplina noviolenta,
és difícil que el soldat rus comú
involucrat a imposar
una ocupació se sentís
personalment amenaçat.»*

L'Escèptic: Potser sobre atacs armats contra tropes militars russes?

Majken: Exacte. I això també confirma el meu punt de vista sobre per què la disciplina no violenta és tan important. Qualsevol atac violent, fins i tot les notícies falses sobre ell, es pot fer servir com a excusa per justificar la violència contra tota la resistència noviolenta a Ucraïna.

L'Escèptic: Però això voldria dir que estaria condemnat a intentar una estratègia noviolenta!

Majken: Com vaig dir, la propaganda sempre ha format part de la guerra i l'ocupació, no és res de nou que la fiabilitat de les notícies depèn de en qui confies per brindar-te la informació correcta. Les falsificacions profundes (*deep fakes*) podrien significar que en el futur la gent probablement tingui menys confiança en la documentació fotogràfica i els enregistraments de vídeo. Potencialment significa que els testimonis presencials esdevenen més importants, aleshores hauríem de considerar en qui és probable que confii la població russa.

En relació amb la disciplina noviolenta, significa que els líders hauran de ser molt explícits sobre com el moviment ha de ser completament noviolent. Qualsevol que suggerís canviar l'estratègia de noviolència envers la violència hauria de ser considerat un agent provocador introduït per les autoritats russes. Per extensió, qualsevol vídeo o enregistrament d'àudio que mostri algú del moviment que defensa la violència seria necessàriament falsa.

L'Escèptic: Però com podrien accedir els russos comuns i corrents a aquest tipus d'informació quan hi ha tanta censura? Ja parlem del mal estat de la societat civil independent de Rússia i de la manca de mitjans de comunicació independents. Qui gosaria difondre'l quan qualsevol oposició s'enfrontaria a una repressió i estigmatització tan dura com la d'"agents estrangers"?

Majken: Fins i tot si la part polititzada d'una societat civil se n'ha anat o s'ha vist obligada a guardar silenci, Rússia encara té un llegat de cultura d'oposició creativa que els russos sí que recorden. Té acadèmics i professors ben formats i, encara que la societat civil no treballa de manera pública i oberta en res que s'assembli a la política, la gent es troba i es reuneix. Alguns d'aquests llocs de trobada per als russos comuns i corrents es poden convertir potencialment en xarxes d'informació per a una oposició revitalitzada. Crec que en el moment en què la resistència ucraïnesa passés a dependre exclusivament de mitjans noviolents, relativament aviat canviaria l'opinió entre els russos comuns. Algunes de les veus independents que en aquest moment estan en silenci tornarien a parlar o en sorgirien de noves. Si el poble ucraïnès es defensés exclusivament amb mitjans noviolents, la tasca de l'oposició russa de defensar-se de l'agressió i l'ocupació russa seria molt més fàcil del que és ara. Gran part del que farien en aquest escenari seria semblant al que estan fent els civils a Ucraïna: documentar l'abús i la violència dels soldats russos contra civils ucraïnesos, difondre informació alternativa, mantenir la comunicació clandestina amb Ucraïna i organitzar vagues i boicots dins de Rússia per protestar contra la guerra. A més, utilitzarien les xarxes existents en organitzacions de la societat civil, entre pares, sindicats, esglésies i veïns, per informar sobre allò que no es diu des dels principals mitjans de comunicació a Rússia.

*“Boicotejar tot el que és rus
és la cosa més estúpida
que podem fer.
Més aviat, hem de defensar
i ampliar les nostres relacions amb
l'altra Rússia i preguntar-los
com els podem ajudar.”*

No em sorprendria que les dones russes prenguessin un fort lideratge en l'organització contra la guerra a Ucraïna, ja que ja hi ha petits signes que s'estan organitzant per portar els seus marits, fills i germans de tornada a casa³³. Durant la guerra de Txetxènia a la dècada de 1990 quan l'exèrcit rus cometia horribles atrocitats, les mares dels soldats es van organitzar per protestar contra la guerra. Algunes fins i tot van viatjar a Txetxènia per intentar trobar els seus fills i van aconseguir portar-los a casa. Les mares es van fer conegudes internacionalment pel compromís amb la promoció de la pau, el respecte pels drets humans i l'educació dels russos sobre els seus drets en relació amb l'exèrcit.

També han estat víctimes de l'assetjament de Putin a la societat civil, i per això actualment no tenen l'estatus que tenien als anys noranta. Això no obstant, aquest és el tipus d'organització que potencialment podria tenir un fort ressorgiment si la resistència ucraïnesa només depengués de mètodes sense armes³⁴.

Per comprendre el potencial d'oposició, cal comprendre la complexitat de la societat russa, que no és només una població submisa titella de Putin. Per veure Putin destituït del poder, els ucraïnesos i nosaltres a Occident que donem suport a la seva causa, hem de considerar acuradament quina és la millor manera de recolzar les forces democràtiques a Rússia. Boicotejar tot el que és rus és la cosa més estúpida que podem fer. Més aviat, hem de defensar i ampliar les nostres relacions amb l'altra Rússia i preguntar-los com els podem ajudar. Potser no vulguin que interferim gens ni mica, perquè el règim de Putin utilitzaria qualsevol tipus d'assistència financera o suport moral per presentar-los com agents estrangers. Com vaig dir quan discutíem la possibilitat de comptar amb guardaespalles no armats de l'estranger, aquesta vegada nosaltres a Occident no estem en condicions d'exercir el paper que podem tenir en altres casos.

Preparant-se per a la lluita sense armes

L'Escèptic: Al principi de la nostra conversa vostè volia parlar sobre la necessitat de preparar-se per a la lluita sense armes, però no el vaig deixar abordar aquest tema perquè volia escoltar sobre les opcions en la situació actual a Ucraïna. Ara, però, tinc curiositat per saber com poden preparar-se les societats per a la lluita sense armes.

Majken: M'alegra molt que hagi recordat aquest tema, ja que crec que és una mica injust preguntar-nos als pacifistes què creiem que s'hauria de fer després que la guerra ja sigui un fet. La nostra visió del món es basa en evitar la guerra i fer front als conflictes mitjançant la lluita noviolenta i l'acció preventiva abans que esclati la violència.

L'Escèptic: Aleshores sembla com si la majoria d'aquests raonaments i arguments pacifistes es basessin en un escenari somiat que no existeix i que probablement mai no existirà.

Majken: Molts dels escenaris dels que he parlat són especulatius i passarà molt de temps abans que sapiguem amb certesa si les meves suposicions són correctes. Les formes d'accions noviolentes que he defensat en relació amb Ucraïna probablement haurien tingut més probabilitats d'èxit i haurien funcionat molt més ràpidament si s'haguessin planificat per endavant. Tot i això, molts dels exemples que he proporcionat provenen de casos històrics en què la gent no els havia planejat amb molta antelació, sinó que va desenvolupar aquestes respostes durant la guerra i les ocupacions en curs. Per tant, el pacifisme i la noviolència no es refereixen només a un escenari somiat que no existeix. Els pacifistes prenen les seves decisions segons les seves conviccions ara i aquí, en un món allunyat dels seus ideals. No obstant això, vostè té raó en el sentit que les parts més especulatives del que he suggerit són un conjunt coherent d'idees en què no té gaire sentit prendre només un aspecte i ometre els altres. Per exemple, el que he dit sobre la probabilitat que el poble rus enderroqui Putin es basa en que els ucraïnesos abandonin la lluita militar.

L'Escèptic: Bé, tornem a les seves idees sobre la planificació per avançat.

Majken: Quan es tracta de mitjans militars, tothom és conscient que l'entrenament i la preparació són necessaris per convertir-se en un bon soldat o planificar una estratègia militar. A molts llocs, l'entrenament militar bàsic dura aproximadament un any. Durant aquest temps, els soldats aprenen a fer servir les armes, els tancs i tots els altres equips, però els militars també treballen per generar camaraderia i vincles a les unitats perquè els soldats confiïn l'un amb l'altre. S'aplica el mateix a la preparació per a la lluita sense armes. Per descomptat, no hi ha armes per aprendre a fer servir, però les persones d'un grup de noviolència també necessiten conèixer-se i confiar les unes amb les altres per poder treballar de manera eficient.

La resistència sense armes a les ocupacions tindrà més probabilitats de tenir èxit si tots comprenen la lògica de la lluita sense armes i el que implica quan parlem de no cooperació, les conseqüències contraproductives (*) i el jujitsu polític. Com he dit abans, es tracta de comprendre com planificar i preparar-se, i com elaborar estratègies i

utilitzar els recursos disponibles en un context particular. Alguns aspectes es poden aprendre per endavant, com la teoria de què he parlat. Una altra habilitat és poder llegir el joc polític. Mai no es pot planificar detalladament amb antelació, encara que com més experimentem amb diferents escenaris, millor serà la nostra capacitat de pensar de forma creativa i estratègica.

(*) *Backfire* en anglès. Significa que l'acció que fas amb un objectiu provoca efectes contraris (Sortir el tret per la culata)

L'Escèptic: Com creieu que es poden assajar els escenaris?

Majken: Hom pot fer simulacions per ordinador o jocs en què ets un grup no violent que lluita contra la repressió i l'ocupació. Ja n'hi ha alguns d'aquests disponibles, però aquí hi ha un potencial enorme per desenvolupar-los encara més³⁵. A mi em sembla essencial que el coneixement sobre teoria, estratègia i tàctica estigui descentralitzat, ja que no són només habilitats requerides per uns quants líders que prenen les decisions. Durant la lluita no violenta en una situació d'ocupació, moltes accions han de ser preses per petits grups independents que potser no poden tenir gaire contacte ni debat amb altres per raons de seguretat. Si tothom sap que les altres persones que participen en la lluita estan ben informades sobre els principis de la no violència, és raonable suposar que augmentaran les probabilitats d'èxit. Un component aquí és que tots entenguin per què és essencial mantenir una disciplina no violenta. A més, també es tracta de comptar amb una infraestructura ja muntada per actuar en cas d'una invasió.

L'Escèptic: Què vol dir amb “infraestructura”?

Majken: M'imagino que totes les organitzacions existents han pensat en quin podria ser el seu paper en cas d'una invasió, sigui qui sigui a qui temin. Els funcionaris públics que treballen amb passaports i altres documents d'identitat haurien de preparar llocs secrets on puguin expedir documents als que necessitin una nova identificació. Els sindicats de docents haurien de tenir un pla per a la no-cooperació, i els clubs esportius, esglésies i sindicats dissenyar formes de difondre informació. Tota la societat civil hauria d'haver planificat com prendrà decisions o elegir un nou lideratge en cas que els líders siguin arrestats o si s'han de comunicar clandestinament. Les comunitats religioses podrien considerar què poden fer per enfortir la moral iniciant accions simbòliques d'unitat i com poden donar suport a les famílies dels presoners. D'aquesta manera, aquells que estiguin disposats a córrer riscos no haurien de preocupar-se de qui cuidaria les seves famílies.

“Un aspecte important de la planificació és fer-la en gran mesura públicament, de manera que serveixi de dissuasió per a un atacant potencial.”

L'Escèptic: Però seria impossible mantenir aquests plans en secret i aleshores tot l'escenari de planificació se n'aniria en orris!

Majken: Un aspecte important de la planificació és fer-la en gran mesura públicament, de manera que serveixi de dissuasió per a un atacant potencial. Qualsevol que estigui

considerant una invasió sabrà per endavant que trobarà una població rebel, que una ocupació militar requerirà molts recursos humans i que hi haurà poc a guanyar.

L'Escèptic: Com és que tan pocs estats han mostrat interès per defensar-se sense armes? És perquè temen que les persones que entenen l'acció directa noviolenta la puguin utilitzar contra els seus propis governs?

Majken: Crec que el seu últim comentari dona al clau. Alguns estats han mostrat interès en la defensa civil i hi ha una gran quantitat de literatura sobre defensa híbrida que intenta combinar mitjans militars i desarmats. Tot i això, al meu entendre, l'Estat com a institució no és realment compatible amb la lluita noviolenta. El que cal per dur a terme la defensa social i la lluita noviolenta està molt més alineat amb l'autoorganització a nivell comunitari que no pas amb instruccions governamentals jeràrquiques. Sincerament dubto que algun govern prengui alguna vegada la iniciativa de preparar veritablement la població per a la defensa social brindant-li la capacitat necessària. Per això nosaltres, l'anomenada ciutadania comuna i corrent, hem de liderar la preparació per a la resistència sense armes. El que suggereixo és molt diferent del que coneixem avui pel que fa a les estructures socials, polítiques i econòmiques de la societat. Espero que en el futur puguem tenir una conversa sobre com podria ser això.

L'Escèptic: Algunes de les seves idees desgavellades tenen ara algun sentit per a mi. Vostè va esmentar anteriorment que el coneixement sobre la defensa noviolenta no és realment nou. On puc trobar més informació?

Majken: Les idees sobre com reemplaçar l'exèrcit amb una defensa noviolenta han existit des de fa un segle, sovint sota l'etiqueta de defensa civil.

Alguns autors han imaginat la defensa civil com una alternativa a la militar que compliria el mateix propòsit, defensar un territori específic d'una invasió³⁶. Un esforç considerable s'ha centrat a intentar convèncer els governs que incloguin aquests aspectes en els seus plans de defensa. Jo diria que, en el millor dels casos, en alguns llocs l'interès ha estat tebi. Una excepció és Lituània, on el ministre de Defensa va dir que “preferiria tenir aquest llibre que la bomba atòmica” després de llegir el llibre de Gene Sharp “Civilian-based defense”³⁷(*). A Lituània, també s'han fet alguns esforços per difondre informació al públic en general sobre la resposta noviolenta a una invasió³⁸.

Altres autors han utilitzat un terme diferent en aquest context, referint-se a “defensa noviolenta” o “defensa social”³⁹. Solen centrar-se també menys en el territori i més en com es poden defensar les comunitats, els valors i les formes de vida, per això el terme “social”. Un llibre publicat recentment sobre això és el de Jørgen Johansen i Brian Martin “Social Defence”, que analitza un enfocament des de la base sobre com els moviments socials poden treballar en la promoció i preparació de la defensa social. El llibre es va publicar uns anys abans de la invasió a gran escala d'Ucraïna, per això és molt oportú i també inclou consideracions sobre l'impacte potencial del recent desenvolupament tecnològic, com les xarxes socials. I per respondre a la seva última pregunta, a continuació, trobareu una breu llista de llibres que són un bon començament per aprendre més sobre la resistència sense armes, així com sobre l'acció i la teoria noviolentes.

(*) Nota del traductor: Existeix versió en català *La Defensa Civil Noviolenta* (Institut Català Internacional per la Pau (ICIP)). <https://www.icip.cat/ca/publication/la-defensa-civil-noviolenta-gene-sharp/>

Lectures addicionals: una breu bibliografia comentada

Peter Ackerman and Christopher Kruegler, “ Strategic Nonviolent Conflict: The Dynamics of People Power in the Twentieth Century”, 1994

(Peter Ackerman i Christopher Kruegler, “Conflicte estratègic no violent: la dinàmica del poder popular al segle XX”, 1994)

Aquest llibre ara té 30 anys, però segueix vigent. Hi ha disponibles diverses compilacions més recents d'estudis de casos amb exemples més recents de lluites no violentes, però aquest llibre proporciona les comparacions més sistemàtiques per als lectors interessats en com analitzar els aspectes estratègics de la resistència no violenta.

Erica Chenoweth and Maria Stephan, “Why Civil Resistance Works”, 2011

(Erica Chenoweth i Maria Stephan, “Per què funciona la resistència civil”, 2011)

En el text, he fet extenses referències a aquest llibre de Chenoweth i Stephan. L'estudi va ser innovador en popularitzar la comprensió de la no violència i augmentar-ne l'interès acadèmic. Documenta com la no violència té més probabilitats de tenir èxit que la violència i explica també per què.

Erica Chenoweth, “Civil Resistance : What Everyone Needs to Know ”, 2021

(Erica Chenoweth, “Resistència civil: allò que tothom necessita saber”, 2021)

Aquest llibre és més accessible que l'estudi del 2011, que Chenoweth va escriure juntament amb Maria Stephan. És una molt bona introducció per entendre la resistència civil, amb molts exemples i explicacions de la dinàmica de la no violència.

Jørgen Johansen and Brian Martin, “Social Defence”, 2019

(Jørgen Johansen i Brian Martin, “Defensa Social”, 2019)

En aquest breu llibre sobre defensa social, Jørgen Johansen i Brian Martin aborden els problemes de la defensa militar i parlen de com les societats es poden defensar millor en el nostre temps contra invasions i cops militars. Els autors expliquen les diferències entre defensa civil i defensa social en un estil accessible. També proporcionen molts exemples històrics per als que no vaig trobar cabuda en el text, i que són molt rellevants en relació amb la Ucraïna actual.

Liam Mahony and Luis Enrique Eguren, “Unarmed bodyguards: International Accompaniment for the Protection of Human Rights”, 1997

(Liam Mahony i Luis Enrique Eguren, “Guardaespatlles sense armes: Acompanyament Internacional per a la Protecció dels Drets Humans”, 1997)

Per als lectors interessats en l'acompanyament internacional sense armes, aquest llibre sobre els primers anys de les Brigades Internacionals de la Pau és un bon inici. Els autors fan un relat detallat dels primers experiments del moviment per la pau i la

cooperació amb organitzacions locals a Guatemala. Cobreix tant els èxits com els problemes que van portar a un enteniment més gran de la dinàmica única de l'acompanyament internacional.

Gene Sharp, “The Politics of Nonviolent Action”, 1973

(Gene Sharp, "La política de l'acció noviolenta", 1973)

Aquest llibre de vegades s'anomena “la Bíblia de la noviolència” a causa de la influència de Gene Sharp en la teorització de la noviolència. Va ser publicat fa més de 50 anys, per la qual cosa els casos no inclouen cap referència a fets posteriors. Vaig llegir aquest llibre quan tenia poc més de 20 anys i va capgirar del tot el meu món. La teoria del poder del consentiment de Sharp continua sent una lectura essencial per a qualsevol que vulgui estudiar més a fons la noviolència, així com la seva idea sobre el jiu-jitsu polític i per què és important mantenir la disciplina noviolenta. Tot i això, els lectors amb un interès teòric en la noviolència haurien de continuar llegint el llibre de Stellan Vinthagen “*A Theory of Nonviolent Action: How Civil Resistance Works*” (*Una teoria de l'acció noviolenta: com funciona la resistència civil*).

Majken Jul Sørensen, Stellan Vinthagen and Jørgen Johansen, “Constructive Resistance: Resisting Injustice by Creating Solutions”, 2023

(Majken Jul Sørensen, Stellan Vinthagen i Jørgen Johansen, “Resistència constructiva: resistir la injustícia tot creant solucions”, 2023)

En el text esmento breument el concepte de “*Constructive Resistance*” (Resistència constructiva) i en una de les darreres respostes a *L'Escèptic* insinuo les possibilitats de democràcia directa i autoorganització a nivell comunitari. A “*Constructive Resistance*” (Resistència constructiva), els meus coautors i jo expliquem detalladament com els intents de crear la societat que hom desitja poden ser simultàniament una forma de resistir *l'status quo*. És un llibre accessible amb molts casos històrics i contemporanis de persones que s'organitzen independentment del poder i en oposició per generar canvis. Sostenim que les persones que combinen creativament resistència i construcció d'alternatives en les seves lluites tenen més probabilitats de tenir èxit i més possibilitats que els canvis es tornin més duradors.

Stellan Vinthagen, “A Theory of Nonviolent Action: How Civil Resistance Works”, 2015

*(Stellan Vinthagen, “Una teoria de l'acció noviolenta: com funciona la resistència civil”, 2015)**

(*) Nota del traductor: existeix una versió en català *Una teoria de l'acció noviolenta*. <https://www.icip.cat/ca/publication/una-teoria-de-laccio-noviolenta-stellan-vinthagen/>

Aquest llibre és una lectura essencial quan es tracta d'entendre teòricament la dinàmica de la noviolència i d'obtenir una comprensió més profunda dels temes que he tocat breument anteriorment. Vinthagen ha inspirat profundament el meu pensament sobre la

noviolència, encara que no s'hi fa referència en el text. Vinthagen explica la teoria del poder del consentiment de Sharp, però també la problematitza i la desenvolupa molt més. Per fer-ho, Vinthagen es basa en idees de Gandhi, el feminisme i una sèrie de pensadors sociològics que l'agrupa en una teoria molt creativa i innovadora de l'acció noviolenta.

Notes

1. Felip Daza Sierra, “Ukrainian Nonviolent Civil Resistance in the Face of War. Analysis of Trends, Impacts and Challenges of Nonviolent Action in Ukraine between February and June 2022” (International Catalan Institute for Peace (ICIP), International Institute for Nonviolent Action (Novact), German Friedrich-Schiller-University Jena and German peacebuilding NGO Corridors - Dialogue through Cooperation, 2022)* .

(*) Nota del traductor: Existeix en castellà i català: [Felip Daza Sierra. La resistència civil no violenta ucraïnesa davant la guerra. Anàlisi de les tendències, impactes i desafiaments de l'acció no violenta a Ucraïna \(febrer-juny 2022\)](#) (Institut Català Internacional per la Pau (ICIP) - Schiller-University Jena and German peacebuilding NGO Corridors – Dialogue through Cooperation, 2022)

2. Ibid.

3. Ibid.

4. Senthil Ram, “The Tibet Issue, 1987-1997: Internationalization and Media Mobilization” (Jawaharlal Nehru University, 2001).

5. Daza Sierra F, “Ukrainian Nonviolent Civil Resistance in the Face of War. Analysis of Trends, Impacts and Challenges of Nonviolent Action in Ukraine between February and June 2022.”

6. La història sobre el clergat es basa en: Torleiv Austad, Kirkelig motstad: Dokumenter fra den norske kirkekamp under okkupasjonen 1940-45 med innledninger og kommentarer (*Resistència de l'Església: Documents de la lluita de l'Església noruega durant l'ocupació 1940-45 amb introduccions i comentaris*) (Kristiansand, Norway : Høyskoleforlaget , 2005).

7. La història sobre els professors es basa en aquestes fonts: Nicola Karcher, Kampen om skolen: Nazifisering og divendres motstand i det okkuperte Norge (*La lluita per l'escola: la nazificació i la resistència dels docents a la Noruega ocupada*) (Oslo: Dreyers Forlag, 2018); Sverre S. Amundsen, ed. Kirkenesferda 1942 (Oslo: Cappelen, 1946); Gene Sharp, Tyranny Could Not Quell Them (*La tirania no va poder controlar-los*) (London: Publications Committee of Peace News, 1958).

8. Les xifres varien considerablement segons la font. Per obtenir una descripció detallada de diferents números i fonts, consulteu: Karcher, Kampen om skolen: Nazifisering og divendres motstand i det okkuperte Norge.

9. Gene Sharp, The Politics of Nonviolent Action (Boston: P. Sargent Publisher, 1973).

10. Howard Clark, Civil Resistance in Kosovo (London: Pluto Press, 2000).

11. Majken Jul Sørensen, Stellan Vinthagen, and Jørgen Johansen, Constructive Resistance:

Resisting Injustice by Creating Solutions (London: Rowman & Littlefield, 2023).

12. Jacques Semelin , *Unarmed against Hitler: Civilian Resistance in Europe, 1939-1943* (Westport, CT: Praeger, 1993).

13. Kurt Schock, *Unarmed Insurrections: People Power Movements in Nondemocracies*, vol. 22, *Social Movements, Protest, and Contention* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 2005).

14. Erica Chenoweth i Maria J. Stephan, *Why Civil Resistance Works: The Strategic Logic of Nonviolent Conflict*, *Columbia Studies in Terrorism and Irregular Warfare* (New York: Columbia University Press, 2011).

15. Gràcies a Jørgen Johansen per brindar-me aquesta manera d'explicar els paral·lels.

16. Erica Chenoweth, “The Future of Nonviolent Resistance”, *Journal of democracy* 31, no. 3 (2020).

17. Alexei Anisin, “Debunking the Myths Behind Nonviolent Civil Resistance,” *Critical sociology* 46, no. 7-8 (2020).

18. Monika Onken, Dalilah Shemia-Goeke i Brian Martin, “Learning from Criticisms of Civil Resistance,” *Critical Sociology* 47, no. 7-8 (2021).

19. Claus Bundgaard Christensen et al., *Danmark Besat: Krig Og Hverdag 1940-45*, 3. reviderede udgave ed. (København: Information, 2009).

20. Lennart Bergfeldt , “Experiences of Civilian Resistance: The Case of Denmark 1940-1945” (PhD, Uppsala University, 1993).

21. Majken Jul Sørensen, “Glorifications and Simplifications in Case Studies of Danish WWII Nonviolent Resistance,” *Journal of Resistance Studies* 3, no. 1 (2017).

22. Sigui també William J. Dobson, *The Dictator's Learning Curve: Inside the Global Battle for Democracy*, First ed. (New York: Doubleday, 2012).

23. Zeynep Tufekci, *Twitter i Tear Gas: Power i Fragility of Networked Protest* (New Haven: Yale University Press, 2017).

24. Brian Martin, *Justice Ignited: The Dynamics of Backfire* (Lanham: Rowman & Littlefield, 2007).

25. Liam Mahony i Luis Enrique Eguren, *Unarmed Bodyguards: International Accompaniment for the Protection of Human Rights* (West Hartford, Conn: Kumarian Press, 1997).

26. Sempre és difícil obtenir xifres fiables quan es tracta de víctimes de les guerres. Respecte a la guerra a Ucraïna, Wikipedia manté un lloc amb les estimacions donades

per diverses fonts, tant pel que fa a les víctimes al camp de batalla com entre civils: https://en.wikipedia.org/wiki/Casualties_of_the_Russo-Ukrainian_War#Russian_invasion_of_Ukraine . Quan es tracta de corrupció a Ucraïna, vegeu, per exemple, aquesta notícia de The Guardian: Shaun Walker, “Ukrainians Understand Corrupció Can Kill: Kyiv Takes on Old Enemy,” The Guardian, September 19, 2023.

27. Ukrainian Pacifist Movement, Peace Agenda for Ukraine and the World, International Peace Bureau, <https://ipb.org/peace-agenda-for-ukraine-and-the-world/> ; “Ukrainian Pacifists: War Is a Crime against Humanity,” War Resisters' International, <https://wri-irg.org/en/story/2022/ukrainian-pacifists-war-crime-against-humanity> .

28. Veure per exemple aquests clàssics: John Paul Lederach, *Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies* (Washington, DC: United States Institute of Peace Press (1997); Andrew Rigby , *Justice and Reconciliation: After the Violence* (Boulder , Col.: L. Rienner , 2001); Antònia Handler Chayes and Martha Minow, *Imagine Coexistence: Restoring Humanity after Violent Ethnic Conflict*, 1st ed. (San Francisco: Jossey-Bass, 2003).

29. Dustin Ells Howes, “The Failure of Pacifism and the Success of Nonviolence,” *Perspectives on Politics* 11, no. 02 (2013).

30. Alexander Hill, “Deep-Rooted Russian Fear of the West Has Fuelled Putin's Invasion of Ukraine,” The Conversation , <https://theconversation.com/deep-rooted-russian-fear-of-the-west-has-fuelled-putins-invasion-of-ukraine-178351> .

31. Evgeny Finkel and Yitzhak M. Brudny, eds., *Coloured Revolutions and Authoritarian Reactions* (Oxon : Routledge , 2013); Andrew Wilson, *Ukraine's Orange Revolution* (New Haven : Yale University Press, 2005).

32. Igor Gretskiy, “Is There Life in the Desert? Russian Civil Society after the Full-Scale Invasion of Ukraine” (Tallinn, Estònia: International Centre for Defence and Security, maig 2023).

33. Veure per exemple Pjotr Sauer, “We're Tired of Being Good Girls': Rússia's Military Wives and Mothers Protest against Putin,” *The Guardian*, December 25 2023.

34. Benoît Vitkine , “The Committee of Soldiers' Mothers of Russia Resums Its Fight,” *Le Monde* , October 1st, 2022 2022.

35. Veure per exemple the “Beautiful Trouble Strategy Cards” at <https://beautifultrouble.org/> or “ People Power: The Civil Resistance Game” at <http://peoplepowergame.com/>

36. Jørgen Johansen and Brian Martin, *Social Defence* (Sparsnäs, Sweden: Irene Publishing , 2019).

37. Ibid.

38. George East , “Ready for Russia: Lithuanians Taught How to Resist Invasion” *The Guardian*, desembre 5 2016.

39. Johansen and Martin, *Social Defence*; Robert J. Burrowes, *The Strategy of Nonviolent Defense: A Gandhian Approach* (Albany : State University of New York Press, 1996).

Bibliografia

Amundsen, Sverre S., ed. *Kirkenesferda 1942 [The Journey to Kirkenes 1942]*. Oslo: Cappelen, 1946.

Anisin, Alexei. "Debunking the Myths Behind Nonviolent Civil Resistance." *Critical sociology* 46, no. 7-8 (2020): 1121-39.

Austad, Torleiv. *Kirkelig motstad: Dokumenter fra den norske kirkekamp under okkupasjonen*

1940-45 med Innledninger og kommentarer. [Church Resistance: Documents from the Norwegian Church Struggle during the Occupation 1940-45 with Introductions and Comments]. Kristiansand, Norway: Høyskoleforlaget, 2005.

Bergfeldt, Lennart. "Experiences of Civilian Resistance: The Case of Denmark 1940-1945." PhD, Uppsala University, 1993.

Boulding, Elise. *Cultures of Peace: The Hidden Side of History*. Syracuse Studies on Peace and Conflict Resolution. Syracuse, N.Y.: Syracuse University Press, 2000.

Bundgård Christensen, Claus; Joachim Lund; Niels Wium Olesen, and Jakob Sørensen. *Danmark besat: Krig og hverdag 1940-45*. 3rd revised edition. København: Information, 2009.

Burrowes, Robert J. *The Strategy of Nonviolent Defense: A Gandhian Approach*. Albany: State University of New York Press, 1996.

Chayes, Antonia Handler, and Martha Minow. *Imagine Coexistence: Restoring Humanity after Violent Ethnic Conflict*. San Francisco: Jossey-Bass, 2003.

Chenoweth, Erica. "The Future of Nonviolent Resistance." *Journal of democracy* 31, no. 3 (2020): 69-84.

Chenoweth, Erica, and Maria J. Stephan. *Why Civil Resistance Works: The Strategic Logic of Nonviolent Conflict*. Columbia Studies in Terrorism and Irregular Warfare. New York: Columbia University Press, 2011.

Clark, Howard. *Civil Resistance in Kosovo*. London: Pluto Press, 2000.

Dobson, William J. *The Dictator's Learning Curve: Inside the Global Battle for Democracy*. New York: Doubleday, 2012.

East, George. "Ready for Russia: Lithuanians Taught How to Resist Invasion." *The Guardian*, 5th December 2016. Accessed 29th January 2024 <https://www.theguardian.com/world/2016/dec/05/ready-for-russia-lithuanians-taught-how-to-resist-invasion>.

Finkel, Evgeny, and Yitzhak M. Brudny, eds. *Coloured Revolutions and Authoritarian Reactions*. Oxon: Routledge, 2013.

Gretskiy, Igor. "Is There Life in the Desert? Russian Civil Society after the Full-Scale Invasion of Ukraine." Tallinn, Estonia: International Centre for Defence and Security, May 2023.

Hill, Alexander. "Deep-Rooted Russian Fear of the West Has Fuelled Putin's Invasion of Ukraine." *The Conversation*, Accessed 22nd December 2023 <https://theconversation.com/deep-rooted-russian-fear-of-the-west-has-fuelled-putins-invasion-of-ukraine-178351>.

Howes, Dustin Ells. "The Failure of Pacifism and the Success of Nonviolence." *Perspectives on Politics* 11, no. 02 (2013): 427-46.
Johansen, Jørgen, and Brian Martin. *Social Defence*. Sparsnäs, Sweden: Irene Publishing, 2019.

Karcher, Nicola, *Kampen om skolen: Nazifisering og lærernes motstand i det okkuperte Norge [The Struggle for the School: Nazification and the Teachers' Resistance in Occupied Norway]*, Oslo: Dreyers Forlag, 2018.

Lederach, John Paul. *Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies*. Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press, 1997.

Mahony, Liam, and Luis Enrique Eguren. *Unarmed Bodyguards: International Accompaniment for the Protection of Human Rights*. West Hartford, Conn: Kumarian Press, 1997.

Martin, Brian. *Justice Ignited: The Dynamics of Backfire*. Lanham: Rowman & Littlefield, 2007.

Onken, Monika; Dalilah Shemia-Goeke, and Brian Martin. "Learning from Criticisms of Civil Resistance." *Critical Sociology* 47, no. 7-8 (June 2021): 1191-203.

Ram, Senthil. "The Tibet Issue, 1987-1997: Internationalization and Media Mobilization." Jawaharlal Nehru University, 2001.

Rigby, Andrew. *Justice and Reconciliation: After the Violence*. Boulder, Colo.: L. Rienner, 2001.

Sauer, Pjotr. "'We're Tired of Being Good Girls': Russia's Military Wives and Mothers Protest against Putin." *The Guardian*, 25th December 2023. Accessed 26th January 2024 <https://www.theguardian.com/world/2023/dec/25/russia-militarywives-mothers-protest-against-putin-war-ukraine-troops-female>.

Schock, Kurt. *Unarmed Insurrections: People Power Movements in Nondemocracies*. Social Movements, Protest, and Contention Vol. 22, Minneapolis: University of Minnesota Press, 2005.

Semelin, Jacques. *Unarmed against Hitler: Civilian Resistance in Europe, 1939-*

1943. Westport, CT: Praeger, 1993.

Sharp, Gene. *The Politics of Nonviolent Action*. Boston: P. Sargent Publisher, 1973.
. *Tyranny Could Not Quell Them*. London: Publications Committee of
Peace News, 1958.

Sierra, Felip Daza. “Ukrainian Nonviolent Civil Resistance in the Face of War. Analysis of Trends, Impacts and Challenges of Nonviolent Action in Ukraine between February and June 2022.” International Catalan Institute for Peace (ICIP), International Institute for Nonviolent Action (Novact), German Friedrich-Schiller-University Jena and German peacebuilding NGO Corridors - Dialogue through Cooperation, 2022.

Sørensen, Majken Jul. “Glorifications and Simplifications in Case Studies of Danish WWII Nonviolent Resistance.” *Journal of Resistance Studies* 3, no. 1 (2017): 99-137.

Sørensen, Majken Jul; Stellan Vinthagen, and Jørgen Johansen. *Constructive Resistance: Resisting Injustice by Creating Solutions*. London: Rowman & Littlefield, 2023.

Tufekci, Zeynep. *Twitter and Tear Gas: The Power and Fragility of Networked Protest*. New Haven: Yale University Press, 2017.

Ukrainian Pacifist Movement. “Peace Agenda for Ukraine and the World.” International Peace Bureau, Accessed 26th January 2024 <https://ipb.org/peace-agendafor-ukraine-and-the-world/>.

“Ukrainian Pacifists: War Is a Crime against Humanity.” War Resisters’ International, Accessed 26th January 2024 <https://wri-irg.org/en/story/2022/ukrainian-pacifists-war-crime-against-humanity>.

Vitkine, Benoît. “The Committee of Soldiers’ Mothers of Russia Resumes Its Fight.” *Le Monde*, 1st October 2022. Accessed 28th December 28th 2023 https://www.lemonde.fr/en/international/article/2022/10/01/the-committee-of-soldiersmothers-of-russia-resumes-its-fight_5998753_4.html.

Walker, Shaun. “‘Ukrainians Understand Corruption Can Kill’: Kyiv Takes on an Old Enemy.” *The Guardian*, 19th September 2023. Accessed 26th January 2024 <https://www.theguardian.com/world/2023/sep/19/corruption-kyiv-takes-on-an-old-foe-wartime>.

Wilson, Andrew. *Ukraine’s Orange Revolution*. New Haven: Yale University Press, 2005.

“Com es pot ser pacifista en aquests temps?” pregunta *l'Escèptic* amb la invasió russa d'Ucraïna fresca a la ment. La primera resposta de Majken Jul Sørensen és respondre amb la pregunta oposada: “Com és possible no ser pacifista en aquests temps? Amb tot el que sabem sobre les conseqüències de la guerra moderna, per què no estan sobre la taula totes les alternatives a la guerra?”.

A “Pacifisme avui”, Majken il·lustra amb nombrosos exemples la seva comprensió del pacifisme i el seu compromís amb l'acció no-violenta i la resistència sense armes a la guerra. En aquesta reflexió personal sobre per què es va tornar pacifista, explica com la seva dedicació al pacifisme s'ha tornat més profunda a mesura que augmenta el coneixement sobre la capacitat de les persones per participar en conflictes per mitjans no-violents.

Qüestionada per *l'Escèptic*, Majken descriu com la gent pot rebutjar tota cooperació social i econòmica a una força ocupant, per exemple, boicotejant escoles i eleccions arreglades. En les seves respostes als dubtes de *l'Escèptic*, Majken descobreix la dinàmica única de la lluita no-violenta. Assenyala com el militarisme a llarg termini està fent més mal que bé i explora sota quines circumstàncies el poble rus podria enderrocar Putin del poder.

Majken Jul Sørensen és professora associada de ciències socials a Østfold University College i Karlstad University. Ha escrit diversos llibres i articles acadèmics sobre humor, activisme polític, acció no-violenta i resistència constructiva en la intersecció entre la sociologia i els estudis per la pau. Anteriorment va estar activa a l'organització pacifista internacional War Resisters' International (Internacional de Resistents a la Guerra) i les seves afiliades Aldrig Mere Krig i Ofog. Actualment la seva contribució al moviment per la pau és escriure i mantenir els somnis vius.

ISBN 978-91-89926-16-5

9 789189 926165 >